

UNIJE V BOJU Z DELODAJALCI ZMAGUJEJO

Pakt z Nemčijo privedel Rusijo v imperializem

**TUDI STALIN ŽELI OSVAJATI BREZ
VOJNE. — ROMANJA V MOSKVO. — FINCI
TRD OREH ZA MOLOTOVA. — TURCIJA V
VOJNI ZVEZI Z ANGLIJO IN FRANCIJO**

S svojo sedanjo imperialistično oportunistično taktiko je Sovjetska Rusija, kar pomeni njen režim, dosegla posebno dve stvari.

Kockanje za Poljsko

Prva je, da ji ni bilo treba iti v vojno z agresorjem (Hitlerjem), katero je do avgusta to leto po Stalinovem navodilu propagirala kominterneta. Tako je dobil Hitler svobodne roke za invazijo na Poljsko in jo pregazil. Ako bi Rusija sklenila zvezo proti agresorjem, ki jo je, dokler je bil se Litvinov njen komisar za zunanje zadeve, sama predlagala, je gotovo, da si Nemčija ne bi upala iti v vojno istočasno proti Rusiji na vzhodni in Franciji in Angliji na morju in na zapadni fronti.

Stalin je najbrže dolgo premišljeval, kaj naj stori, in se pogajal tedne in tedne z Anglijo, za njenim hrbtom pa tajno s Hitlerjem. Odlučil se je za imperialistično taktiko in zavrgel idealizem, ki ga je imel s pomočjo svoje kominterne vsaj na papirju. Pakt s Hitlerjem je dal v javnost z dramatično gesto in se pustil fotografirati v raznih pozah, ko nadzoruje podpisovanje pogodbe med svojim zastopnikom Molotovom in firerjevim ministrom vnanjih zadev. Tisti moment je bila usoda Poljske zapečaten, kajti Stalin jo je izročil Hitlerju v milost in nemilost.

Povečanje brez vojne

Tako je ukanil Anglijo in Francijo, ki sta morali držati dano besedo Poljski, ob enem pa dal Hitlerju vso priložnost, da s svojim izbornim vojnim aparatom čimhitreje pogazi revno, za obrambo slabo pripravljeno republiko.

To je Hitler storil, v nagrado za "pakt prijateljstva" s Stalinom pa prepustil Rusiji blizu polovico poražene Poljske. Ruska armada je ukorakala vanjo šele ko je Poljska, zaleta od dveh velesil, povsem odpovedala v svoji obrambi. Tako je Rusija povečala svoje ozemlje za približno 70,000 kv. milj in prebivalstvo pa za

okrog 11,000,000 z osvojitvijo tistega dela Poljske, ki ga je Hitler sporazumno prepustil nji. Po narodnosti sploh ni spadal Pilsudskijski republiki, kajti večino prebivalstva teh krajev tvorijo Belorusi in Ukrajinci. Ukrajinci na Poljskem se Rusiji prostovoljno ne bi pridružili, kajti zahtevali so le avtonomijo v tolikšni meri, da bi bili kot narod povsem samostojni od Poljske, in sanjali o veliki Ukrajini, kadar se bi ruska ločila od Moskve. Sicer je Rusija dobila najrevnejši del Poljske, z izjemo oljnega polja v Galiciji, toda strateško je veliko pridobila. Posebno napram Rumuniji, Madžarski, Litvinski in baltičkim deželam. A tudi napram Nemčiji.

Posnemanje Hitlerja

Stalin je videl, kako z uspehom je Hitler pozival predstavnike Avstrije, Čehoslovaške, slovaškega politika Tiso, madžarske ministre itd. v Berlin, ali v svoje zatočišče na Bavarskem, in jim narekoval pogoje. Dali so mu, kar je zahteval, brez vojne. Le Poljaki se mu niso hoteli odzvati in izgubili več kot pa ako se bi mirno podali. Pa si je mislil Josef Stalin: "Zdaj je priložnost!" Dobiti kar takole brez vojne veliko ozemlja in enajst milijonov ljudi, to ni malenkost. Pozval je najprvo predstavnike estonske vlade in jim rekel v bistvu: "Rusija je ogromna dežela. Vi ste na njeni strateški točki, zato ji ogrožate varnost. Vsled tega nam prepustite svoje otoke, dalje te in te kraje za vzletišča naših vojnih aeroplanov, določena mesta in vaše luke pa za naše vojaške posadke in naše vojne ladje. Vaše železnice in ceste morajo postati del našega prometnega sistema, in vaše luke postanejo svobodne naši trgovini. V ostalem si lahko ohranite avtonomijo in svoj politični ter gospodarski sistem."

(Nadaljevanje na 5. strani.)

PRESOJANJE DOGODKOV DOMA IN PO SVETU

Na Litvinskem so po sklenitvi vzajemnosti z Rusijo začeli preganjati "trockiste". Poročajo, da jih je dala vlada stotine aretirati in vreči v ječo. Taka gibanja, ki so imela v baltičkih deželah dozdaj vsaj malo svobode, so zatrta. Kajti Rusija ne tolerira nikogar razen poslušne pristaje. Druge likvidira. Za opozicionalce v baltičkih deželah je nastopila temna ura.

Avtna industrija v Michiganu, Ohio, Wisconsinu itd., ki se je poskušala iznebiti unije, je izprevidela, da to ne gre.

Beda med židi na Poljskem je nepopisna. Pomaga jim v begunskih taborih mednarodni Rdeči križ, enako tudi drugim beguncem iz Poljske. Samo na Litvinskem je 250,000 židov, ki potrebujejo pomoči. Ameriške židovske organizacije so zbrale v pomožni namen okrog \$250,000.

Edgar Ansel Mowrer, poročevalec čikaških Daily News, piše iz Pariza, da je sedanjo vojno zakrivila Rusija s svojim paktom s Hitlerjem. Ako bi ga ne sklenila, pravi Mowrer, bi si Nemčija ne upala podvzeti vojne.

Justični department zvezne vlade lahko odkrije, s čigavo pomočjo izdaja komunistična agencija World Tourist v New Yorku ponarejene ameriške potne liste za potovanja v inozemstvo. Omenjeno agencijo vodi komunistični prvak Alexander Trachtenberg. Tudi tajnik komunistične stranke Earl Browder raje potuje s ponarejenim kot s pravim potnim listom.

stom. Diesovemu kongresnemu odboru ni hotel pojasniti, čemu, moral pa bo povedati zvezni oblasti, četudi izgleda, da se ji s preiskavo nič ne mudi.

Češko ljudstvo je s svobodo svoje dežele ogromno izgubilo. Trgovine in založbe so izpraznili nacisti in pobrali tudi mnogo živine iz hlevov. Češki delavci morajo kopati v čeških premogovnikih premog, ki ga Nemčija pošilja v zameno za drugo blago v Italijo, Jugoslavijo in v nemške kraje, dočim so mesta na češkem in Moravskem brez kuriva. Do prihoda nacistov so bile trgovine polne jestvin. Zdaj so police večinoma prazne, meso pa se v njih le redkokdaj dobi. Prej so ga imeli v njih na izbiro.

V Nemčiji so zdaj ukazane krušne karte v mestih tudi za konje, perutnino in pse. Izvzeti od te določbe so le tisti gospodarji, ki krmo in drugo hrano sami pridelajo.

Volitve na Poljskem se niso vršile po demokratičnih pravilih, a vendar so bile volitve, dočim so pod Hitlerjem in Stalinom farsa. Taka farsa se je vršila ta teden v tistem delu Poljske, ki ga je vzela Rusija. Kandidate je imenoval moskovski odbor — samo enega kandidata v vsakem okraju. Voliti so morali vsi. Nihče ni mogel glasovati drugega kot z "da", ali pa prečrtati kandidatovo ime. To pa je nevarno. Zato so glasovali raje "da". Naloga izvoljenih poslancev je, da odobro ali pa zavrnejo aneksijo svojih krajev k Rusiji. Te vrste volitve so norčevanje iz ljudstva.

OSMI TEDEN VOJNE

Dasi traja vojna, v katero so zapletene direktno tri velesile, ena pa neposredno (Sovjetska Rusija), in vrh teh angleški dominijoni, zdaj že skoro dva meseca, se pričakovano rušenje mest in pobijanje civilnega prebivalstva z napadi letalcev še ni dogodilo. Niti ni bilo še velikih bitk na zapadni fronti.

Vojna minule tedne je bila zapadnena največ v piratstvu na morju, in pa kolikor časa je trajala na Poljskem. Očividno je namen Anglije oslabil Hitlerjev tretji rajh z blokado, namesto z ofenzivo na suhem, v kateri bi bilo izgubljenih stotisoče življenj. V Londonu

smatrajo, da bodo Nemce spravili na kolena z izstradanjem in bi to tudi dosegli, ako bi bila Rusija na zavezniški strani. Tako pa zalaga s potrebščinami Hitlerja. Da-li mu bo mogla dati dovolj česar potrebuje, pa je dvomljivo, posebno še, ker Nemčija že zdaj ne more plačevati obveznosti.

Angliji so nenašne podmornice napravile že veliko škodo s potapljanjem njenih trgovskih in vojnih ladij. Pa tudi parniki komunalnih dežel je bilo že precej potopljenih. Med tem se vrše tipanja, kako bi to vojno, ki je vsem neljuba, končali sporazumno s pogodbo, ki bi bila "častna" za vse.

Svoboden po 23 letih

Warren K. Billings, ki je bil obsojen v dosmrtno ječo zaeno s Tom Mooneyjem, je po 23 letih zopet svoboden. Californijski guverner Culbert L. Olson ga je oprostil 16. oktobra, Mooneyja pa v pričetku januarja to leto.

Billings in Mooney sta imela dolgo časa skupen obrambni odbor. Vodil ga je Mooney. Radi taktike v kampanji za njuno osvoboditev je med njima nastalo nesoglasje, kar je imelo za posledico, da je Mooney vodil svoj boj dalje samo zase, Billings pa je bil le redkokdaj omenjen. Mnogi so se mu ponujali organizirati kampanjo tudi zanj, pa je dejal, da se zadovoljuje s tem, kar store zanj unije na svojih konvencijah.

Tom Mooney, ki je obljubil na svojih shodih propagirati osvoboditev Billingsa, je to kmalu opustil, bržkone na priporočilo Billingsa samega. Vedel je, da če je guverner oprostil Mooneyja, mora prav gotovo tudi njega, ker je ravno tako nedolžen. To je storil. Billings je zdaj star 45 let.

Mooney, ki je bil prošle tedne na govorniški tur, je v Pittsburghu spet zbolel in moral shode preklicati, kajti bolezen, ki se mu je vrnila, ga je za dolgo oslabil.

S. P. ne bo preiskovana

Kongresnik Dies je dejal, da socialistična stranka ne bo preiskovana pred njegovim odborom, dasi so mu bili predloženi nekateri dokumenti socialističnega lokalnega v Washingtonu, D. C., katere je izmaknila policija, ne da bi imela dovoljenje. Diesov odbor jih je imel tri dni, predno jih je vrnil.

Dolg Nemčije

Dolg Nemčije Italiji znaša že dve milijardi lir ali približno \$100,000,000 za blago, ki ga ji je predala, pa ga ji Hitlerjeva vlada nima s čem plačati. Tudi nemški dolg Jugoslaviji je tolikšen, da se trgovci branijo pošiljati tja svojo robo — večinoma živila — na upanje.

Teško pojasnilo

Fritz Kuhn, vodja ameriškega nacističnega Bunda, je bil pred Diesovo kongresno komisijo vprašan, če odobrava pakt med Hitlerjem in Stalinom. Odgovoril je pritrdjevalno. Ko je bil dalje vprašan, naj pojasni, čemu ga odobrava, je pa prišel v zadrego in dejal, da bi ga vzel 15 minut, predno bi mogel navesti svoje razloge.

ZAKONI ZA OVIRANJE STAVK IN ORGANIZATORIČNIH KAMPANJ SE KORPORACIJAM NISO OBNESLI

**SPORI V DELAVSKEM GIBANJU ZARADI
KOMUNISTOV. — UNIJA AVTNIH DELAVCEV
V OFENZIVI. — KLAVNISKI DELAVCI SI
UTRUGEJO UNIJO. — BROWDER V STISKI**

Vsled vojnih poročil, dalje radi borbe v kongresu o obliki ameriške nevtalnosti ter žogometnega in drugega sporta so vesti z ameriškega razrednega bojišča v dnevnem tisku zasenčena, ali pa jih sploh ne priobčuje.

Mnogo stavk

Čitatelj, ki v razrednem boju ni osebno prizadet, bi moral misliti, da je "vse mirno na ameriški fronti". Toda aktivnosti v uradih zveze industrialcev, v stavkokaških agenturah, v trgovskih komorah, in v uradih unij dokazujejo, da se boj med privatnimi interesi in organiziranim delavstvom postrojuje. Dramatičnih stavkovnih bojev zdaj ni, in tudi če bi bili, jih bi zasenčila druga poročila, pred vsem ona o homatijah in intrigah v inozemstvu.

Boj avtnih delavcev

Najbolj v ospredju bojev z delodajalci so sedaj avtni delavci. Njihov namen je ne samo izboljšati svoj življenjski položaj, nego si utrditi unijo. Korporacije so namreč pri volji ugoditi marsikateri njihovi zahtevi, toda tako, da bi unija kot taka s tem nič ne pridobila. Delodajalci si mislijo, da se bodo delavci za unijo s časoma ohladili in tako bi v avtni industriji spet prevladala odprta delavnica. Vodstvo unije avtnih delavcev to nakano razume, zato hoče, da se ne samo ugoditi zahtevam delavcev za izboljšanje njihovih življenjskih in delovnih razmer, nego da se unijo absolutno prizna za njihovo zastopnico in obrate avtne industrije za unijsko delavnico.

Neuspeli zakoni

Delodajalci v Michiganu in v Wisconsinu so uspeli v zakonodajah spraviti skozi svoje načrte, ki bi ovirali unije v agitaciji za nove člane in v stavkah. Bili so sprejeti, toda unija avtnih delavcev v obema

državama jim je dokazala, da misli vztrajati, dokler ne zmagajo na celi črti. Ker je avtna industrija ena najvažnejših v deželi in unija v nji že zelo močna vzlic razkolu, ki ga je hotel v njo zanesti Homer Martin, je gotovo, da bo zmagala. Ravnatelj avtnih korporacij so do zdaj lahko izprevideli, da je boljše, če se z unijo pogajajo, kakor pa da bi jo ignorirali in delavce izzivali v stavke, ki so draga stvar tudi za družbe. Unija avtnih delavcev se je razvila v mogočno organizacijo, s postojankami po vseh Zed. državah, in je poleg unije premogarjev najjačja izmed vseh unij v CIO.

Boj klavniških delavcev

Delavci mesne industrije, katere središče je v Chicagu, so bili do nedavna najslabše organizirani. Unija se je skušala uveljaviti med njimi enkrat pred svetovno vojno, potem med vojno, a je bila vselej poražena. Zadnja leta vodi organizatorično kampanjo med njimi CIO. Razne mesarske kompanije so jo priznale v svojih posameznih delavnicah, toda unija hoče, da se jo prizna v splošnem v vsi mesni industriji, ne le tu pa tam. To zahtevo je unija predložila v minulem poletju najprvo Armourjevi kompaniji, ki pa jo je odklonila. Nato se je pričel boj med njo in unijo pred zveznim delavskim odborom, unija pa je podvzela še intenzivnejšo organizatorično kampanjo, da bo v slučaju potrebe dovolj pripravljena na stavkovni boj, ako se ravnatelj prej ne pobotajo z njo.

Komunistične zgage

V veliko škodo unijam so v teh okoliščinah komunisti, kajti kar so storili na eni strani dobrega v agitaciji zanje, so na drugi porabili v korist svoje stranke, neoziraje se na interese delavcev. Komunisti so se

(Nadaljevanje na 5. strani.)

Apel na prijatelje "Proletarca"

V desetih letih velike gospodarske krize in brezposelnosti je Proletarec izgubil mnogo naročnikov. Precej naročnikov in agitatorjev mu je pobrala smrt. Zmeda in boji v delavskem gibanju tudi ni bila zanj brez kvarnih posledic.

Tako je list sašel v finančne težave vzlic vsem naporom uprave, da se jim ubranimo.

Gotovo ste uverjeni, da je Proletarca potrebno ohraniti. Ampak v ta namen mora imeti dovolj dohodkov za plačevanje svojih obveznosti. Iz sedanje njegove stiske mu lahko pomagamo na dva načina: z nabiranjem prispevkov v njegov tiskovni fond in z novimi naročniki. Nujno je, da uporabimo oba v čimvečji meri.

Poskusimo mu dobiti vsaj enega novega naročnika vsaki. Pri zbiranju prispevkov v tiskovni sklad se poslužimo vseh priložnosti, na primer na zabavah, po sejah in kjerkoli mogoče. Mnogi, ki ste že prispevali, lahko pomagata s tem, da skušate nabrati kaj tudi med drugimi, in pa z novimi naročninami.

Dolg Proletarca tiskarni moramo poravnati v čim krajšem času. To mu bo mogoče le s sodelovanjem vseh njegovih prijateljev, kajti zanj kolikor bi bilo to pretežko breme.

Upamo, da bo odziv dober, in to tudi bo, ako vsakdo, ki mu je za črnanje tega lista, stori zanj kolikor v danih okoliščinah največ more. — UPRAVA PROLETARCA.

NAŠE PRIREDBE

V **SOBOTO 28. OKTOBRA**
zabava kluba št. 114 JSZ in
pev. zbora "Svoboda"
V **DETROITU, MICH.**

Komedija "Ženitev"
V **CHICAGU**
V **NEDELJO 29. OKTOBRA.**

Zabava kluba št. 180 JSZ
V **WEST ALLISU**
V **SOBOTO 11. NOVEMBRA**

Konferenca JSZ in Prosvetne
matice
V **WAUKEGANU**
V **NEDELJO 19. NOV.**

Do oktobra 1929 je predsednik Herbert Hoover obljuboval avto ali dva v vsako garažo in cevrtega piščanca v vsaki ponovi. Imovine, zapopadene v spekulacijah z delnicami, semljiki in bondi, so rasle v milijarde. Ljudstvo je čitalo poleg sportnih strani v dnevnem časopisu s posebnim zanimanjem tudi "finančno stran", kjer je seznan delnic in njih dnevnih kurz. Vsakdo je hotel kaj zaslužiti brez dela.

Industrialci, kot je bil na primer Samuel Insull, so bili cglasani za genije in prvake ameriškega naroda. Za delavsko gibanje se je le malokdo zanimal. Čemu, ko pa lahko obogatijo, imajo delo z dobro plačo, spekulirajo s stavbišči in delnicami, in si lahko kupijo vsako leto novo karo!

Dne 24. oktobra je minilo deset let, ko se je na newyorški borzi nekaj dogodilo. 12,000,000 delnic je bilo vrženih na trg. Par dni pozneje so spet izgubile na vrednosti 14 milijard dolarjev in potem nadaljnje milijarde.

Stotisoči so izgubili ne samo avto, ampak tudi garaže, stavbišča, hiše, delnice, farme — sploh vse. Nastala je panika, a predsednik Hoover je tolažil, da je najhujše prešlo in se ni deliti ničesar bati, kajti "en gospodarski sistem je zdrav in trden."

Armada brezposelnih je narasla v milijone. Relifa ni bilo. Najbednejši brezposelniki niso bili samo brez sredstev, nego tudi brez strehe, so si ustanavljali kolonije kje blizu smetišč. Te naselbine so dobile ime "Hooverville".

Samomori so se množili. V družine brezposelnih se je ulejevala bolezen.

Kriza je divjala dalje. Banke so propadale druga za drugo; šerifi so bili zaposleni z izganjanjem družin iz stanovanj, ker niso imele s čem plačati stanarino. Boben je pel v mestih in na farmah. V tej stiski se je ljudstvo začelo zanimati za politiko in nadomestila Hooverja z Rooseveltom z ogromno večino, ker je obljubil "new deal" in zagotovil, da pod njegovim predsednikovanjem ne bo nihče trpel gladi.

Naval na banke je trajal dalje. Grozil je kaos. Ljudstvo je govorilo o upor. In v tem položaju je prišel na krmilo Roosevelt ter pričel krpiti z izjemnimi naredbami bolni sistem, o katerem je Hoover trdil, da je zdrav in trden. Zapri je vse

banke in borzo. Uvedel relief. Posojeval korporacijam milijarde in jih otel.

Ampak po desetih letih je kriza še tukaj. Problem brezposelnosti je tam kot je bil. V rokci za polome so še tu. Temeljni vzrok je sistem, ki funkcionira zaradi profita posameznikom namesto v korist splošne blaginje.

Gospodarska kriza, ki je nastala pred 10. leti, kakor vse druge, so nam nauk, da kapitalizem ni v stanju ustvariti socialne gotovosti za one, ki se preživljajo z delom. Zato je v interesu teh množic v tovarnah, rudnikih in na farmah, da prevzamejo produkcijo in distribucijo v svoje področje vsemu ljudstvu v korist. Le to bo odpravilo vzroke za krizo in s tem brezposelnost in pomanjkanje.

Desetletnica postanka sedanje ekonomske krize

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKO SREDO.

Izdaja Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba, Chicago, Ill.

GLASILO JUGOSLOVANSKE SOCIALISTIČNE ZVEZE
NAROČNINA v Zedinjenih državah za celo leto \$3.00; za pol leta \$1.75,
za četrt leta \$1.00.
Inozemstvo: za celo leto \$3.50; za pol leta \$2.00.

Vai rokopiši in oglašitvi morajo biti v našem uradu najpozneje do ponedeljka
popoldne za pričetek v številki tekočega tedna.

PROLETAREC

Published every Wednesday by the Yugoslav Workman's Publishing Co.,
Inc. Established 1906.

Editor.....Frank Zaitz.
Business Manager.....Charles Pogorelec.
Asst. Editor and Asst. Business Manager.....Joseph Drasler

SUBSCRIPTION RATES:

United States: One Year \$3.00; Six Months \$1.75; Three Months \$1.00.
Foreign Countries: One Year \$3.50; Six Months \$2.00.

PROLETAREC

2301 S. Lawndale Ave. CHICAGO, ILL.
Telephone: ROCKWELL 2844.

Finska v strahu za svojo svobodo

Pod carizmom so bili Finci edini narod v ruskem cesarstvu, ki si je priboril avtonomijo in nekaj civilnih svobod. To je dosegel vsled svojega velikega smisla za organizacijo, visoke stopnje izobrazbe in svoje vere v svobodo.

Finci, ki so se priselili v Zed. države, so si povsod takoj zgradili — ne cerkve — ampak društvene domove, ki so bili središča njihovih kulturnih aktivnosti. Ustanovili so zadruga, ki so izmed vseh v tej državi najboljše uspevale. Med priseljenci nobenega naroda v tej državi ni bilo toliko smisla za socialistične in unijske aktivnosti kakor med Finci. Med delavci nobenega naroda ni bilo proporcionalno toliko socialistov kakor med delavci finske narodnosti.

Carizem so sovražili, Rusi pa smatrali za zaočeni, nepismeni narod. In ne po krivici, kajti kjer je bila poleg finske tudi ruska naselbina, je lahko vsakdo videl razliko med njima.

Po padcu carizma je Finska oklicala neodvisnost svoje dežele. Vse, kar je bilo v njej ostankov carizma, je pokončala. Toda v tem procesu so nastala za finsko ljudstvo tudi krvava poglavja. Reakcija se je polastila oblasti in s pomočjo kajzerjeve Nemčije udarila po delavskem gibanju. Nastala je civilna vojna, v kateri je bilo poklanih tisoče radikalcev.

Ampak Finska je ta udarec prebolela in njeno ljudstvo si je priborilo nazaj demokracijo in jo uveljavilo. Social demokratska stranka, ki sodeluje v sedanjih vladi, je največja stranka v finski republiki. Dežela prospera. Življenjski standard na Finskem je veliko višji kakor v Sovjetski Uniji.

Najbolj je Finska navezana na šandinavsko deželo (švedsko, norveško in dansko), s katero jo vežejo demokratične in politične tradicije ter sorodnost v kulturi.

Finska ima s Sovjetsko Unijo že dolgo nenapadljivi pakt. S sovjetsko vlado je v normalnih odnosih. Finska ve, da pakti dandane malo pomenijo, zato ni zanemarljivo svoje obrambe. Na bojišče lahko postavi armado pol milijona izvežbanih mož, kar je za malo državo treh milijonov prebivalcev mnogo.

Finska ima važno strateško lego. Finski zaliv je morska cesta v Leningrad in v Rusijo. Moskva je sedanji sporazum prijateljstva s Hitlerjem porabila za ojačanje svoje moči v Baltičkem morju na stroške Estonije, Latvie in Litvinske. Zahtevala je slične koncesije od Finske. Ako jih bi Finska sprejela, bi nehala biti samostojna država. Postala bi vazalna in s časoma del Rusije, kakor je bila pod carizmom.

Zato je Finska sovjetski predlog za "vzajemnost" odklonila. Z njo tesno čutijo vsi šandinavski narodi.

Predsednik Roosevelt je brzojavil vladi v Moskvo, da naj ne ogroža Finske s pretiranimi zahtevami. Enako so ji brzojavili predsedniki drugih ameriških republik. Predstavniki šandinavskih dežel so imeli nji v prid konferenco v Stockholmu.

Majhen narod so Finci, toda velik v ljubezni do svobode — resnično demokratičen in kulturni narod! V prizadevanju, da se ubrani ponovnega ruskega podjarmljenja, ima simpatije vseh svobodno ljubečih ljudstev in vsega delavskega gibanja po svetu, razen onega, kolikor ga je udinjanega vnanji politiki Stalinovega režima.

Časopisje za nevtralnost

Chicago Tribune je silovito za nevtralnost. Ampak za pro-memsko nevtralnost in proti Angliji, katero lastniki "Tribune" mrze kolikor morejo. Nekateri časopisi pa se navdušujejo za tako nevtralnost Zed. držav, ki bi Angliji koristila.

Oboji trdijo, da so za obvarovanje te dežele pred zapletom v vojno, a v resnici so po svojih nagajenjih že v nji, prvi za Hitlerja in drugi za Anglijo.

Samoodločevanje narodov

Hitler je lani zahteval samoodločevanje za nemško narodno manjšino na Češkem. Skupno z Mussolinijem sta ga zahtevala za Slovače. Hitler ga je ognjevit zahteval za Nemce in druge narodne manjšine na Poljskem.

Toda kdor izmed članov narodnih manjšin v Nemčiji, v Italiji, ali v Rusiji bi zahteval isto v teh deželah, bi bilo po njemu. To bi vedeli povedati mnogi člani ukrajinske, karelske in drugih sovjetskih republik, ki so se pregrešili le v tem, da so pomotoma smatrali ustavo USSR za nekaj več kot pa dokument na papirju. Ampak to nam bi mogli pojasniti zdaj edino če bi prišel euđodemik in jih obudil iz "likvidacije". Oudeži pa se več ne gode.

Kdor v Italiji zahteva pravice za narodne manjšine, dobi kroglo v hrbet, ali pa stanovanje na Ljupškem otokih.

In v Nemčiji? Vprašajte Čehe, Slovače in Poljake? Samoodločevanje velja pod diktaturami samo in edino za diktatorje.

Neovržena resnica

Vse, kar se v odnosih med deželami dogaja po svetu, dokazuje, da miru in sodelovanja ne bo, dokler sedanje uredbe ne nadomesti socializem na temelju socialne demokracije.

SLIKA KONTRASTOV NA POLJSKEM

Poljska je podjarmljena in razdejana. A ljudje morajo jesti. Milijoni stradajo, a kmetje se mučijo v potu svojega obraza, da obdelajo zemljo kakor da se ni ničesar zgodilo. Na gornji sliki je poljski orač, ki se je lotil zimske setve takoj ko so bile bitke končane. Toda oklopni tanki nemške armade še vedno gibljejo sem in tja in na Poljskem je ostalo več sto tisoč nemških vojakov, ker nočejo, da se bi Poljaki organizirali za upor in Nemci pa bili nepriljubljeni, če manj pa zaupajo Nemci svojem zavezniku Stalinu. Zato je nemška armada na Poljskem in nemški tanki, ki tlačijo zemljo poljskim kmetom, namenjena bolj v "obrambo" proti zaveznicu Rusiji kakor pa proti podjarmljenemu poljskemu narodu, ki je ob vse, razen ob borbo za kruh.

Pomen Albanije za Italijo

V italijanski politiki za kontrolo nad Balkanom je Albanija njena najstrategičnejša točka. Z njo je prišla za hrbet Jugoslavije, približala se je Bolgariji in dospela v zaledje Grčije. Tudi do Carigrada ni mla več daleč.

Ta dežela, ki jo je vladal kralj Zog, je postala Mussolinijeva posest v prvi polovici tega leta. Vzel jo je takorekoč brez vojne. Kralj Zog in žena sta utekla, nad njegovo deželo pa vlada zdaj italijanski glavar.

Albanija, njen postanek in začasni konec

Albanija je dežela ob Jadranskem morju, ki meji na severu in zapadu na Jugoslavijo, na jugu pa na Grčijo. Dežela obsega 10,629 kvadratnih milj površine in ima nekaj nad en milijon prebivalcev. Pokrajina je gorata in za razvoj poljedelstva je malo prikladna.

Albanija je bila sestaven del nekdanjega turškega cesarstva na Balkanu. Po zmagoviti vojni balkanskih držav proti Turčiji so Srbija, Črna gora in Grčija računale s tem, da bo tudi ta pokrajina pripadla njim in da si jo bodo razdelile med seboj. Toda velesile so odločile drugače. Ko je črnogorski kralj Nikita s svojo vojsko oblegal Skadar, so prispele pred to mesto avstrijske, italijanske, nemške, francoske in angleške vojske in so hotele prisiliti Nikito, da prekine z obleganjem mesta. Črnogorska vojska po je Skadar kljub temu zavzela. Velesile so nato našle pota in sredstva, da so Črnogorce vendarle prisilile, da so se iz Skadra umaknili. Albanija je pod zaščito velesil postala samostojna država, na prestol pa je bil poklican nemški princ Wied. S tem je bilo rešeno vprašanje "evropskega ravnotežja".

Italijani so v tem času posvetili izredno pažnjo Albaniji. Zgradili so albanska pristanišča, kolonizirali deželo in napravili ceste v notranjosti, ki drže prav do jugoslovanske meje na zapadu, pa tudi na jugu od Tirane v Elbasan in dalje proti grški meji. Vsa ta dela je vodila italijanska družba "Svea", ki je investirala 50 milijonov zlatih frankov, odplačevala pa je izredno nizko ceno.

KOLIKO JE LJUDI PO SVETU IN KAKO GOSTO SO NASELJENI

Statistike o številu prebivalstva so že jako izpopolnjene, toda večinoma so poleg njih rabljene največ ugičajoče številke. Kajti razna štetja se v večini dežel vrše le vsakihi deset let. Glede narodnih manjšin vsaka dežela slednje zniža v štetju kolikor le more, nekateri pa jih sploh utaje.

Naravno, da je nemogoče točno ugotoviti, koliko prebivalstva imajo posamezne dežele, toda glavne številke in ocenjevanja so znane.

Na podlagi teh cenitev prebiva na svetu 2116 milijonov ljudi.

Zanimivo je, kako so prebivalci razdeljeni po posameznih zemljinah in kako gosti so naseljeni po nekaterih deželah, v primeri z nekaterimi drugimi deželami oziroma celinami.

Azija ima 1162 milijonov prebivalcev (torej okoli 55% vsega človeštva), Evropa 526, Amerika, 266, Afrika 151, Av-

stralija z 7 in pol odstotnimi obrestmi. Razen tega se je zavezala Italija dati deželi 100 milijonov zlatih frankov brezobrestnega posojila, od katerega naj bi dobila Albanija letno po 10 milijonov zlatih frankov. Toda Italija je izplačala samo 12 milijonov frankov tega posojila. Preostanek pa ni bil nikdar nakazan, ker so Albanci pokazali voljo, da postanejo v resnici samostojni in neodvisni. L. 1933. je namreč albanska vlada odpovedala službo vsem tujim instruktorjem v armadi in tudi učiteljem, pri čemer so bili prizadeti Italijani. Izmed vseh instruktorjev je ostal samo še angleški instruktor za orožništvo.

Leta 1934. sta priredili tako Italija kot tudi Anglija demonstracije svojih brodovij vzdolž albanske obale. V Albaniji je pričelo prevladovati Angliji prijazno razpoloženje. Ko se je ustanovila Balkanska zveza, je izgledalo, da se bo Albanija dočela odtujiti Italiji. Ker pa je bila Italija tedaj zaposlena v Abesiniji, je poskušala premostiti odtujenje na ta način, da je sklenila z Albanijo novo pogodbo, datirano od 19. marca 1936. Po tej pogodbi je bila Albanija oproščena plačila vseh dolgov Italiji. Priljubljen državni proračun za l. 1934-35 v znesku 9 milijonov zlatih frankov je krila Italija. Nadalje je italijanska vlada dovolila albanski vladi nov kredit v znesku 50 milijonov zlatih frankov proti odplačilu v 50 letih in 1 odst. obrestovanju. Posojilo je bilo izplačljivo v petih letih. Tri četrtine posojila je bilo namenjeno za podporo poljedelstva, ena četrtina pa za nakup strojev iz Italije. Razen tega je Italija prevzela albanski tobačni monopol, za katerega je plačala 3 milijone zlatih frankov, naslednje leto pa tudi monopol na ribolov, ki je prešel v last italijanske ribarske družbe "Pescalba" proti plačilu 300.000 zlatih frankov in zagotovitvi 50 odstotne udeležbe albanske države na čistem dobičku.

Najvažnejše za Italijo ute-gne biti nafta, ki jo pridobivajo v Albaniji v Devoli, od koder je napeljana 70 km daleč po ceveh do pristanišča v Valoni. Koncesije za pridobivanje petroleja imajo v Albaniji tudi petrolejski koncerni: Standard Oil, Anglo Persian in neka francosko-albanska petrolejska družba. Toda albanski petroleji ni primeren za destilacijo bencina. Razen tega se nahaja v Albaniji najdišča bakra, pirita, premoga in bauksita. Ker Albanija več uvaža kot izvažala (l. 1937. je znašal uvoz 20.31 milijonov zlatih frankov, izvoz pa samo za 10.17 milijonov zlatih frankov), je navezana na investicije inozemskega kapitala.

L. 1937. je sklenila albanska vlada, da smejo uvažati v Albanijo samo tiste države, ki za svoj uvoz vzamejo za 70 odst. albanskih proizvodov. Vlada se je trudila, da bi dvignila poljedelstvo vsaj tako daleč, da bi dežela ne bila prisiljena uvažati pšenice in koruze. Ker je za pokritje primanjkljaja

Kaj bo, kadar nam zmanjka naravnega olja

Kadar se povprečni ameriški avtomobilist (Slovenci vključeni) ustavi pred gasolinsko postajo, da "napoji" svojega mehaničnega "konjička", mu prav gotovo nikdar ne pride na misel, da bi nekega dne utegnilo zmanjkati naravnega olja globoko v osreju zemlje, brez katerega si danes ne znamo pomagati naprej s svojimi motorji na gasolinski pogon. In vendar to ni le domneva kakšnega sanjača ali pesimista, temveč znanstveno potrjeno dejstvo. Na svetu ni stvari, katere se ne bi nikdar izčrpala. To velja za vsako zalogo naravnih surovin, ki so nam na razpolago, v prvi vrsti takih, ki so plod milijonletnega presnavljanja, kakor naravno olje ali nafta in premog. Globoko pod zemeljsko površino se je v davnih časih pod silnim pritiskom proizdalo le toliko in nič več naravnega olja; ko bodo vse zaloge, do katerih človek lahko pride, izčrpane, tega dragocenega olja — ne bo več. In kaj potem?

Kaj bi pomenilo, če bi danes nenadoma usahnili vsi oljni vrelci? Kakopak, gasolina bi ne bilo več. Avtomobili in aeroplani bi postali neigibni. Vsi motorji, ki jih danes žene gasolin, bi ostali, da niti ne pomislimo na motorje, ki jih žene olje, pridobljeno iz iste nafte. Kaj bi to pomenilo za Ameriko, s tako visoko razvitim avtomobilskim in zračnim prometom kot ga imamo, si lahko vsak sam misli.

Ha, si misli povprečni avtomobilist, dokler bomo mi živeli, tega olja ne bo zmanjkalo; ko pa nas ne bo, je pa vse eno, če trava še raste ali ne; bodo že našli kak izhod. Toda počasi, prijatelji! Naši znanstveniki, ki se bavijo z raziskavanjem zemlje in njenih skritih zakladov, vedo povedati, da bodo naše zaloge nafte izčrpane v — desetih letih! — V desetih letih? — Tako pravijo. — In če so v pravem? — Olja ne bo več iz zemlje? — Kaj bomo pa počeli potem z našimi avtomobili, letali itd.?

Tu nam prihaja na pomoč znanost. Premoga imamo dovolj še za štiri tisoč let, pravijo ti raziskovalci. In da bi se dalo pridobivati olje iz premoga, je že dolgo znano. Le pravega, cenenejšega načina za pridobivanje olja iz premoga še niso našli.

V Združenih državah imamo zvezni urad za rudnike. Ta urad se pa ne briga samo za obstoječe rudnike in kaj se godi v njih, temveč tudi skrbi za bodoče potrebe dežele. V njem je zaposlenih mnogo znanstvenikov, katerih delo ni samo proučevanje naravnih zakladov dežele — koliko ali za kako dolgo imamo še te ali one naravne surovine —, temveč tudi skrb, da najdemo nadomestilo za naravne surovine, katerih bi utegnilo zmanjkati.

In zdaj smo pri jedru naše razprave. Omenjeni zvezni urad ima v Pittsburghu, Pa., tovarno, ki je edina te vrste v deželi. V nji delajo naravno olje — in iz olja gasolin in postranske produkte — iz mehkega premoga. To se zgodi potom procesa, ki ga imenujejo "hidrogenacija premoga", ker je treba premog združiti z vodikom (hidrogen), preden se ga more izpremeniti v olje. V tej tovarni delajo sami znanstveniki, v treh izmenah (šiftah) po osem ur, kajti tovarna je v neprestanem obratu. V tej tovarni pridobe iz sto funtov mehkega premoga od 70 do 75 funtov lahkega olja. Iz tega olja pa dobe, potom izredno zamotanega procesa, ki zahteva pritisk 3,000 funtov na kvadratni palec in 850 stopinj Fahrenheita vročine okrog 60 fun-

dobivala stalne podpore iz Italije, je Albanija imela zlato valuto in ni bilo trgovanja z valuto podvrženo nobenim omejitvam.

Zdaj je Albanija popolnoma italijanska provinca. Postala je trdnjava Italije na Balkanu gospodarsko, politično in v vojaškem oziru.

tov gasolina. Precej, kajne? Vzlic temu je pa način produkcije še predrag, kajti galon gasolina, proizvedenega po današnjem načinu iz mehkega premoga, bi stlil petdeset centov. In to je pa vseeno miklo preveč, ne res? Ampak dr. Storch, vodja omejenega podjetja, pove, da "ni več daleč dan, ko bo treba plačati toliko za gasolin — brez taksi! — ako se med tem ne najde cenejši način za spreminjanje premoga v olje. Toda on in njegov pomočnik dr. L. E. Hirst trdita delata dan za dnemov baš na tem problemu — da se najde cenejši način za proučevanje premogovega olja. In potem, ko se njima in njunim pomočnikom — in drugim znanstvenikom, ki sodelujejo — to posreči, bomo za lepo dobo spet brez skrbi v tem pogledu. Kot smo že povedali, je izračunano, da imamo mehkega premoga dovolj za štiri tisoč let. Ta čas bo pa znanost iznašla še druga gonilna sredstva.

Gornje nam tuja daje razumeti, da je na poti nova velika industrija, ki se bo začela razvijati v prihodnjih letih, ko se bodo začeli sušiti naši oljni vrelci. Stvar je prečta; da je treba gledati, dame postanemo odvisni za naravno olje od drugih dežel, ki ga bodo morda imele, ko bodo naše zaloge že porabljene. To je vzrok, da se vladni znanstveniki toliko trudijo, da pravočasno najdejo enako dobro in tudi cenoeno nadomestilo. Skoda bo le, če ne bo vodila te nove industrije zvezna vlada sama, ki danes plačuje stroške raziskav in eksperimentov.

Povprečni avtomobilist vse-kakor lahko še počaka, preden si bo začel delati sive lase zaradi izsuševanja oljnih zalog. Znanost bo poskrbela; da ne bomo ostali pod kapom. Upati je, da bo nekakšna poskrbela, da ne bodo več modli usode narodov ljudje, katerim ne bi povprečni človek zaupal v popravilo niti samokopalnice ali "sajtrge", temveč ljudje, ki bodo vedeli, kaj delajo in za koga delajo. — I. Jazdec

Francija kučuje plinske maske

Francoska vlada je naročila v Italiji 27 milijonov plinskih mask, ako jih ji more oskrbeti po zmerni ceni.

Kaj stori Hitler s Poljsko?

Hitlerjeva vlada je 19. oktobra sporočila, da bo pridružila Nemčiji 20.000 kv. milj bivše poljske republike. Ni pa pojasnila, kaj bodo z ostalimi 50.000 kv. miljami Poljske, ki je tudi pod nemško komando. Sodiijo, da bo Hitler ta kos držal za karto v eventualnih mirovnihih pogajanjih z Anglijo, bodisi, da jo proglasi za svoj "protektorat", kot je Češko, ali pa ji da "neodvisnost", kakršno ima Slovaška.

Tole mi ne gre v glavo?

Kaj pravzaprav je komunizem? Pakt med Nemčijo in Rusijo? Če s t k e? Stakanovstvo? Invazije? Demunciacije? Boj za hitlerizem? Grožnje? Pošiljanje potrebin Hitlerju? — Radov

PREKO ATLANTIKA PO 31. LETIH

FRANK ZAITZ

(Nadaljevanje.)

Zvečer sta nama moji sestri predlagali izlet v Kalemegdan. Nekdaj je bila to mogočna trdnjava. Stoji na višini tik Donave blizu izliva Save. Nasproti je Zemun. Tu so v vojni leta 1914 zagrmeli prvi topovi. Zdaj je Kalemegdan spremenjen v krasen park. Trdnjavska poslopja so popravljena, toda častitljiva starost in samozvestnost jim je ohranjena. Beograd je ponosen na ta svoj del in njegovo zgodovinsko slavo.

Lep je razgled zvečer s Kalemegdana po Donavi in Savi, na Zemun in po okolici. Po klopih, do katerih ne seže svet žarnic v parku, sede častniki v svojih ko sneg belih bluzah in objemajo dekleta. Malo prej mi je sestra pravila, kako stroga je disciplina v jugoslovanski armadi. Ob določenem uri, menda ob 9., morajo biti tudi častniki v vojašnicah, razen če imajo posebno dovoljenje, da smejo ostati dalj zunanaj. Na moralo jako pazijo, je rekla.

"Izgleda, da imajo vsi tako 'posebno dovoljenje', pa tudi paznikov na moralo oficirjev ne vidim, nego samo nje in dekleta v tesnih objemih," sem se posmehljala. "Večere prebiješ v Pančevu, namesto da bi šla vtisi pogledati tudi življenje zunaj, pa misliš, da so vojaki in oficirji kot kaka fantovska Marjina družba."

Šli smo na višino Kalemegdana. Naslonil sem se ob ograjo in zrl po vodni gladini. Zdaj tu mirno šetamo, a leta 1914 — po atentatu v Sarajevu, so bili tam preko reke sproženi prvi topovi in Kalemegdan je oženjen vračal. Bitka pred tem krajem je zaplamtela po vsi Evropi in iz Evrope se je razširil vojni požar v vse druge kontinente. Tu po parku pa sede častniki in ne mislijo na te stvari. Zabavajo se z dekletom in one z njimi. Skrbni o pravih za vojno in brigo, kako se vojne oteži, prepuščajo ministrom. Tako je povsod. Dolžnost vojaka je ubogati in izvršiti kakršnokoli povelje svojih višjih, tudi če jih poženo v neizogibno smrt.

"Si truden?" me je vprašala žena. Moja mlajša sestra pa je pričela praviti, da pričakujejo iz Slovenije cel vlak romarjev. Rada čita ljubljanske liste.

Starejša pa čita beogradske dnevnike — največji in s poročili najboljši založen, je rekla. Oče pa se čirili ne more privaditi in se je tudi učil ne bo, je godrnjal, ko smo v Pančevu govorili o takih stvareh.

"Slovenski romarji v Srbijo?" sem se začudil. "Kaj so tudi tu katoliška božja pota? Saj je ta dežela vendar povsem pravoslavna!"

"Ti romarji pridejo na povsem drugačno božjo pot," je pojasnjevala. Včasih se pripelje sem iz Slovenije vlak ali pa manjša skupina kmetov. To pot pridejo obrtniki in trgovci s štajerskega in Kranjskega, da na Oplenacu skupno počaste spomin na kralja Aleksandra Mučenika. Tja romajo posebno Srbi in muslimani iz Bosne in Hercegovine, Hrvati ter Macedonci pa jako malo."

Omenil sem že, da je cerkev na Oplenacu priznana lepa zgradba. Grobnica članov Karađorđevićeve dinastije v nji napravi na zveste državljane Jugoslavije mogočen vtis. Ob grobu kneza Črnega Jurija, ki je ustanovitelj te dinastije, se Srbom dvigajo prsa od ponosa na junaštvo svojih prednikov. Pri grobu starega kralja Petra se zadržijo s spoštovanjem, a pri grobu kralja Aleksandra jih preveva tuga in srd nad onimi, ki so mu vzeli življenje.

Rekel sem že, da na Oplenacu nisva šla, dasi nama je prijatelj v Ljubljani priporočal, da naj greva tudi tja, češ, "stvar je mikavna iz mnogoterih stališč..."

Bilo je že pozno, ko smo se vrnili v mesto. Po ulicah in v odprtih gostilnah, kjer so zabavale goste "pjevačice" in Rusi, je bilo še zmerom živahno. Toda sestra sta hoteli domov, midva pa sva še šetala po mestu in pogledala tu in tam.

Na Kalemegdanu je nekaj stvari, ki si jih more človek ogledati samo podnevu. Na primer vojni muzej. Kaj bi s tem tratala čas, sva rekla. Zbirke orožja iz starih časov se nam zde vse enake. A tudi zanimive niso take stvari. Ampak sestri sta nama svetovali, da naj le pogledava tudi v ta muzej in najini novi znanci v Beogradu so nama enako priporočali.

Za Srbe in za prebivalce Jugoslavije ima ta vojni muzej res zanimivosti, bodisi iz bal-

kanskih in iz svetovne vojne in pa posebno še zbirke iz uporniške vojne Srbov proti Turčiji. Napisali so vsi v cirilici, kot skoro po vsem Beogradu. Srbi bi lahko upoštevali, da prihaja sem mnogo ljudi, ki je ne razumejo, latinica pa jim bi le pomagala v marsikakšem slučaju, tudi če ne znajo srbskega jezika.

V glavnem vojnem muzeju sta dve veliki sobi, v katerima so predmeti kralja Aleksandra. Pred vhomom v prvo sobo je pod kraljevim imenom njevo klic, "Čuvajte Jugoslavijo!"

Trdijo, da ga je izrekel 9. oktobra 1934 v Marseillesu v Franciji v trenutku, ko je izpraznil vanj in v francoskega ministra vnanjih zadev Barthoua svoj revolver atentator. Da-li je kralj Aleksander res utegnil vzklikniti "Čuvajte Jugoslavijo", predno je izgubil zavest in omahnil v krvi, je vprašanje, o katerem so se nekateri že prerekali, ampak ni važno. V Jugoslaviji velja za zgodovinsko resnico, da je kralj to res storil.

V prvi sobi so razne Aleksandrove uniforme, odlikovanja, dokumenti in razni predmeti iz njegove opreme. Tudi lovske obleke.

V drugi je avto, v katerem je bil ubit, z neizpranimi krvavimi madeži. V stekleni omari, ki je položena kakor rakev, je Aleksandrova uniforma, oziroma vsa njegova obleka urejena tako, kakor da je mrlšč še vedno v nji. Na zapestnicah srajce in par drugih krajiš oblike so krvave lise. Samokres, s katerim je bil ubit, je tudi razstavljen v tej sobi, in sablja, s katero je presekala atentatorja eden izmed stražnikov kraljevega in Barthouovega spremstva.

Vse je urejeno dramatično. Obe sobi sta bili polni obiskovalcev. Pravijo, da je tako vsak dan, posebno v poletju. V sobi, kjer je avto, s krvavimi lisami na sedežu in ob straneh, okrvavljena uniforma v stekleni omari, in revolver, s katerim je bil ubit "kralj Aleksander I., Ujedinitelj", je bilo čuti samo šepetanje.

"Si opazil, da nekateri iht?" me je opozorila Angela. "Ne. Zaverovan sem v razstavljen predmete, ljudi še nisem opazoval."

In res. Čehi so bili tu izredno resni. Aleksandra so smatrali za iskrenega zaveznika svoje republike. Nemci so ogledovali stvari zvedavo, češ, kaj zato? Znaka svastike na svojih gumblancih niso skrivali. Nekaj Francozov, ki sem jih videl, pa se mi je zdelo, kakor da motre vse to kot bi rekli: "To ni nič! Pridite k nam, ako hočete res videti zgodovinske zanimivosti."

Hrvati so se držali hladno in dostojno, marsikak Srb pa si je brisal oči — mladi in stari. V kotu, par korakov stran od uniforme z belimi zapestnicami, ki so se videle iz njenih rokavov, s krvavimi madeži, je stala skupina dveh žensk in treh moških, ki se je vidoma mučila, da ne zahtijo. "Kdo so oni?" sem skušal uganiti. "Rekla bi, da so Slovenci," je menila Angela.

Res, bili so Slovenci! Trije štajerski rojaki iz Celja in dve rojakinji, ki sta se preselili tja kot begunkinje po italijanski okupaciji slovenskega Primorja.

"Tako dober je bil Aleksander," je nama rekla prva, ko smo se seznanili. Eden izmed moških pa je dodal: "Težko, da bo Jugoslavija še kdaj imela takega kralja, če bo sploh še kdaj kdo njen kralj."

"Saj ga ima," je omenila Angela. Pa je nama druga rojakinja zelo potihoma zaupala, da mislijo Hrvati mladega kralja pokončati še predno bo polnoleten. Tako govore povsod, je rekla, dasi je prepovedano širiti slabe stvari. "Saj ima Peter menda še dva brata," je spet povzela Angela. Tedaj pa je rekla tisti moški, ki je prvi izrekel svoj dvom, da nihče ne ve, koliko časa bo ta država še ostala ena, kajti bil je v službi na Hrvatskem in vojak v jugoslovanskem delu Macedonije, pa ve, kako sodijo ljudje v teh krajih o Srbih in vladji v Beogradu. "Če bi ta živel," in pokazal je na unifor-

"V VINU JE TUDI VESELJE!"

Pravijo, da v "vinu je resnica". Ampak kar se vojakov tiče, menijo, da v vinu je veselje, kajti resnica zanje nič ne pomeni. Na sliki so francoski vojaki, ki s slastjo uživajo "alato kapljico". Kajti marsikdo si misli: "Čemu ne! Morda pijem zadnjič!"

mo, ki je ležala pred nami, "se nam ne bi bilo treba bati za Jugoslavijo. Tako pa nič ne vemo, kaj bo."

Na potovanju po slovenskih krajih in posebno v Ljubljani sva res opazila, da je med ljudstvom Aleksandrova družina ne le priljubljena, nego oboževana. Kraljici vdovi in njenim otrokom prirajajo ovacije kadar jih vidijo. Poletje prebijejo na Bledu in z obiski po Gorenjskem in v Ljubljani.

Med Srbi so Karađoržji čašeni le kot junaški poveljniki, toda dinastije ne obožujejo. Pogledala sva v še en muzej na Kalemegdanu, kjer je mnogo starega orožja, med njim orožje junakov, ki so opevani v srbskih narodnih pravljicah.

Po kalemegdanskem parku sva si ogledala še spomenike, nato pa odšla v muzej kneza Pavla v dvorni del mesta.

Pravijo, da se knez Pavle, ki je po Aleksandrovi smrti regent Jugoslavije, za umetnost resnično zanima. V muzeju, ki nosi njegovo ime, je mnogo slik, kipov, lesorezov itd. iz jugoslovanske likovne umetnosti, pa tudi del drugih mojstrov, ki so bili muzeju poklonjena, ali kupljena, ali pa le posejana iz privatnih zbirk. Muzej kneza Pavla, ki je v Jugoslaviji zelo oglašen, seveda ni še enak drugim ustanovam českega naroda, a ga je vendar vredno obiskati.

"Kaj misliš, da bi se pogledala danes?" je vprašala Angela. Domislil sem se jetnišnice, ki ji pravijo "glavnjača". Trdijo in opozicionalci dokazujejo, da je bilo v "glavnjači" po postanku Jugoslavije, posebno v času Aleksandrove diktature od leta 1929, pa do njegove smrti, in tudi pozneje, mučenih do smrti mnogo hrvatskih nacionalcev, komunistov, macedonskih upornikov, in drugih nasprotnikov režima.

Šla sva v restavracijo, da se odpočijeva in kaj zaužijeva, predno nadaljujemo z najinimi raziskovanji po mestu, ki mi je bilo vsled njegove živahne stavbinske industrije kar všeč. Uslužen natak je bil takoj pred nama in ponudil jedilni list. Bil je pisan v cirilici. Angela je ne čita, jaz le za silo. A ta list je bil na pomnoževalniku jako slabo tiskan. Natak je vjel nekaj najinih slovenskih dovtipov na račun njegovega jedilnega lista, pa je vprašal po slovensko, če nama sme pomagati v čitanju. Da, tudi on je Slovenec, iz tržaške okolice! Prišel je v Slovenijo s starši med vojno, po vojni so ga vzeli v novo srbsko armado, in tako se je privadil tej deželi in ostal v nji. Služba, ki jo ima, ni kaj prida, a garati mu tudi ni treba in jesti ima dovolj.

Ko je odnesel posodo z mize, sem rekel Angeli: "Reci mu, da želiva pogledati glavnjačo. Naj pove, kako se pride do nje itd."

"Čemu ne vprašaš rajše ti?" je odvrnila. Natak se je vrnil in začela sva spet pomenek z njim. Vprašala ga je mimogrede za glavnjačo, kakor sva se domenila.

Ko je izgovorila "glavnjačo," se je natak opusnjeno ozrl okrog. Videl je, da nihče

ne prisluškuje. "Ne vprašujate za 'glavnjačo'. To ime je nedovoljeno." Nato je nama povedal njeno uradno ime, kakor se jo mora označevati, ako bova še vpraševala zanjo.

(Dalje prihodnjic.)

Kako so sprejeli "pakt" Moskve in Berlina Čehi?

Listi na českom so urejevali pod nadzorstvom Hitlerjeve diktature. Zato jih more pravilno razumeti le tisti, ki jih zna čitati med vrsticami. "Delavska Politika" je priobčila pod naslovom "praški listi o nemško-ruskem paktu" sledeče:

"Čepi" prinaša v najnovejši izdaji cel vrsto člankov iz českih listov o današnji situaciji v mednarodni politiki. Iz poročil je videti, da so vsi češki listi enotno usmerjeni. "Narodni Prace" poroča glasom "Čepa": o ciljih nemškega naroda: "Nemški narod in njegov Führer sta v zunanje-političnem pogledu prekosila samega sebe. Nemško-ruski pakt je bil gotovo genijalna poteza. Temu paktu se lahko nemški narod zahvali, da more biti popolnoma miren. Vojaški položaj Nemčije se je s tem korakom silno popboljšal. Ta pakt bo gotovo zgodovinski in bo pomenil v bodočnosti najvažnejši dogodek nemške zgodovine."

Hrane primanjkuje

Ne le v Nemčiji, tudi v Angliji je začelo primanjkovati hrane. To je posledica militarizma in vojne.

TISKOVNI FOND PROLETARCA

XIX. IZKAZ

Cleveland, O.—Član "Zarje" \$5; Joseph Jauch \$2; Frank Hribar 25c, skupaj \$7.25.

Chicago, Ill. Fred A. Vider \$1.00; Frank Peterlin 25c, skupaj \$1.25.

Pasadena, Calif. Mike J. Reading \$2.00.

Pueblo, Colo. Frank Boltezar \$1; Mike Pogorelec 45c, skupaj \$1.45.

Arma, Kans. Po 25c: J. Podboj, P. Kumer, J. Shular, A. Shular, Wm. Strah, J. Bratkovich, J. Golob, Fr. Rugelj, L. Karlinger, St. Dudaš; po 10c: M. Krusič, Fr. Krajzel, M. Šetina, Fr. Štrukel, Fr. Zakar in J. Dolanc, skupaj \$3.10. (Nabrala na seji Kansaska federacije SNPJ Anna Bratkovich, poslal Anton Shular.)

Eveloth, Minn. Minnesotska federacija SNPJ \$6.00. (Poslal Anton J. Sterle.)

Bon Air, Pa. Peter Bukovec 75c; Ignac Groznik 50c, skupaj \$1.25.

Detroit, Mich. Jos. Klarich \$1.80. Ely, Minn. Tajnik 268 SNPJ 25c.

Bear River, Colo. Anton Dolinar 50c.

Moon Run, Pa. Jacob Ambrozich \$1.00.

Pittsburgh, Pa. Jos. Hrvatin 50c. Sharon, Pa. Joseph Cvelbar 90c.

West Newton, Pa. Po 50c: Joseph Zorko in J. Pevc, skupaj \$1.00. (Poslal Joseph Zorko.)

Cleveland, O. John Filipič \$1.00; po 50c: Frank Cesen, L. Medvešek, Milan Medvešek in John Hrovat; po 25c: Joe Lever, Frank Gustinič, Anton Gustinič, Prijateljica, L. Kaferle, Matt Petrovič, Louis Zorko, Paul Sluga, Anton Perušek, Joseph Durn, Frank Černe, Jennie Dagarin in Ivan Jontez; Frank Vreček 15c; po 10c: Anton Zelesnik, Prijatelj, skupaj \$6.60. (Nabrala v SDD na slavu 35-letnice SNPJ Jennie Dagarin.)

Skupaj v tem izkazu \$34.85, prejani izkaz \$893.18, skupaj \$928.03.

OPOMBA.—V XV. izkazu pomotoma preveč izkazano pri prispevku A Colariča 15c, prispeval je 10c, končna pravilna vsta v današnjem izkazu je \$927.88.

DRAMA IN GLASBA

Zadnje vabilo na predstavo "Ženitev"

Chicago, Ill.—V nedeljo popoldne 29. oktobra bo dan smeha. Kje? V dvorani SNPJ, 2657 So. Lawndale Ave., kjer vprizori dramski odsek kluba št. 1 Gogoljevo komedijo v treh dejanjih "Ženitev". Predstava se prične ob 3. pop. (Čitajte oglaš o nji v tej številki.)

S to predstavo je dana našemu občinstvu v Chicago in sosednih naselbinah prilika videti dobro komedijo, kakršne na našem odru že dolgo ni bilo. Komedija "Ženitev" bo zdaj v Chicago prvič igrana.

Člani, članice in prijatelji, ki razprodajajo vstopnice, pravijo, da bomo imeli na predstavi zelo veliko udeležbo. Mary Udovich je zadnji teden omenila, da je prodala že nad 40 vstopnic. V So. Chicago jih ima tajnik društva št. 8 SNPJ Joe Kosich. Po predprodajni ceni jih lahko dobite tudi v Slov. delavskem centru.

Med dejanji bo zapel par pesmi mladinski odsek kluba št. 1 (JSF Junior Guild), med njimi "beer barrel polko", po predstavi pa bomo imeli plesno zabavo v obeh dvoranah. V vrhnji bo igral Gay Dons orkester, v spodnji pa Joe Pucelj in njegov drug.

Vstopnice v predprodaji so samo po 35c, torej toliko kot stanajo če greste na navadno plesno zabavo. Tu pa boste imeli poleg zabave tudi mnogo duševnega užitka.

Zagotavljamo, da ne bo nikomur žal, ki se udeleži te predstave. Smejali se boste kot že dolgo ne, in nepriljen smeh je v teh časih redka stvar.

Vsem prijateljem naše dramatike priporočamo, da agitarajo med znanci in prijatelji za čim obilnejši poset, kajti to je edino priznanje, ki ga dobe za svoj trud igralci in igralki, dramskemu odseku pa bo v vzpodbudo, da bo nadaljeval s svojim delom.

Upamo, da nas posetijo tudi naši rojaki iz North Chicago, Waukegana in Milwaukeeja, katerih že dolgo ni bilo na naši prireditvi.

Občinstvo prosimo, da naj pride v dvorano točno ob določenem času, kajti bilo bi škoda, če bi kaj predstave zamudili. Torej na svidenje v nedeljo 29. oktobra ob 3. pop. v dvorani SNPJ na predstavi "Ženitev". — Odbor.

Jesenski koncert "Zarje"

Cleveland, O.—Ker se svet zavrti v letu dni enkrat okrog sonca, nas je spet prineslo na točko, na kateri smo bili ob istem času prejšnje leto. In to je doba koncertov, dramskih predstav, plesnih in drugih zabav. Vsaka organizacija se trudi, da nekaj ustvari in s tem pokaže občinstvu, da živi in hoče živeti. Za delavce so najvažnejše organizacije tiste, ki imajo principe in delujejo zanje, v namenu, da pomagajo delovnemu ljudstvu doseči to, za kar se bori.

V tem smislu se udeležuje tudi soc. pevski zbor "Zarja", ki ima, kakor običajno, tudi letos svoj jesenski koncert na Zahvalni dan v četrtek 23. novembra. Vrši se bo v avditoriju Slov. nar. doma na St. Clair Ave. Prične se ob 8. popoldne.

V koncertnem sporedu bodo lepe nove pesmi, o katerih ve-

mo, da bodo zadovoljile avdienco. Za vesel nameček, ki bo gotovo magnetično vplival na vse navzoče, pa bo predvajana spevoigra "Ponočnjaki". Po predstavi bo plesna zabava, na kateri bo igral Jankovičev orkester. Vstopnice v predprodaji so po 40c, pri blagajni pa 50c. Zvečer za ples je vstopnina 30c. Vstopnice dobite pri pevcih in pevkah "Zarje" in v slaščičarni Mrs. Makovec v S. N. D. O drugih podrobnostih koncerta bo poročano pozneje.

Soc. pevski zbor "Zarja" vas vabi že sedaj na obilno udeležbo; ker želi, da se ta dan vsi skupno zabavamo. Vabimo na to prireditvi tudi naše napredne Girardčane, Barbentončane in druge v naselbinah okrog Clevelanda. — John Kriebel.

O prireditvi federacije JSKJ

Chicago. — Spored na prireditvi federacije JSKJ prošlo nedeljo je bil pester in večina dobro predvajana. Tomaž Cukale je nastopil dvakrat, prvič v klasičnih skladbah, ki jih je pel angleško, v drugem nastopu pa slovenske narodne. Dalje so nastopili v glasbenem delu zbor "Prešeren" in njegov kvartet, sestri Korenčan v duetu, Angeline Pluth, ki je pela, in njena sestra Josephine, ki jo je spremljevala na harmoniko, kuplet sta predvajala Joseph Fajfar in Anton Krapenc, Josip Gomilar pa ju je spremljal s harmoniko, Pluthovi trojčki iz Pullmana pa so igrali na svoje instrumente. Zadnja točka je bila šaljiva burka "Junaki", v kateri so igrali J. Zihel, J. Fajfar, Joseph Oblak, A. Krapenc in John Gottlieb. Udeležba je bila precejšnja.

Poročevalec.

Presojanje dogodkov doma in po svetu

Indija je izbrala sedanjo situacijo z zahtevo na Anglijo, naj ji da samoupravo in jo proglasi za dominijo, če želi, da bo sodelovala v njeni vojni z Nemčijo. Ako bi bila angleška vlada dovolj dalekovidna, bi ne pomisljala predolgo, a izgleda, da je ne mika ugoditi indijski narodnemu kongresu, ki ga v tej zahtevi podpira tudi Gandhi.

V Varšavi je bilo ubitih v času nemškega bombardiranja od 20.000 do 40.000 ljudi. Tako trdi švedski vojaški ataše, ki je bil v onih kritičnih dneh nemškega obleganja v Varšavi in sam videl grozote.

Nemška propaganda vztrajno trdi, da so angleški potniški parnik "Athenio" potopili Angleži sami, v namenu, da bi ta zločin naprtli Nemčiji in poglali v vojno proti nji tudi Zedinjene države. Mnogo ljudi v nevtralnih deželah verjame tej trditvi. Anglija obdolžitev odločno zanika.

LISTNICA UREDNIŠTVA

Rock Springs.—Poslano poročilo iz starega kraja bomo priobčili v prihodnji številki.

PRISTOPAJTE K

SLOVENSKI NARODNI
PODPORNI JEDNOTI

NAROČITE SI DNEVNIK

"PROSVETA"

Stane za celo leto \$6.00,
pol leta \$3.00

Ustanavlja nove društva.
Deset članov (ic) je treba za
novo društvo. Naslov za list in
za tajništvo je:

2657 S. Lawndale Ave.
CHICAGO, ILL.

MILLER'S CAFE

5305 St. Clair Ave., Cleveland, O.
Fino pivo, vino in žganje. Vsek pe-
tek ribja večerja, ob sobotah ko-
kolja. — Fina postrežba.
Dobra godba.

ZA LICNE TISKOVINE
VSEH VRST PO ZMERNIH CENAH
SE VEDNO OBRNITE NA UNIJSKO TISKARNO

Adria Printing Co.

1838 N. HALSTED STREET, CHICAGO, ILL.

Tel. Lincoln 4700

PROLETAREC SE TISKA PRI NAS

KLUB ŠT. 1 J. S. Z. CHICAGO, ILL.

VPRIZORI

V NEDELJO 29. OKTOBRA 1939

V DVORANI SNPJ, 2657 SO. LAWDALE AVE.

KOMEDIJO V TREH DEJANJH

"ŽENITEV"

Spisal Nikolaj Vasiljevič Gogolj.

Pričetek sporeda ob 3. pop.

OSEBE:

AGATA PODLESNIK, trgovčeva hči, nevesta.....Marya Omahen
MARJANA ZOBEČ, njena teta.....Mary Udovich
MARJETA KOVAČ, potovka in šenitvena
posredovalka.....Angela Zaitz
ANTON KOKALJ, dvorni svetnik.....John Hujan
IGNAC KACAR, njegov prijatelj.....Frank S. Tauchar
JERNEJ JANCAR, eksekutor.....Filip Godina
IVAN STRMEČ, pehotni častnik v pokoju.....Joseph Drasler
FRANC JANC, bivši mornar.....Frank Sodnik
URSA, strelčica pri Podlesnikovih.....Frances Vreček
STEFAN, Kokaljev sluga.....Vinko Ložničar
STARIHA, trgovka.....Frank Udovich

Vrši se v podeželskem mestu.

Režiser FRANK ZAITZ. Masker FILIP GODINA.

Med prvim in drugim dejanjem zapoje par pesmi mladinski odsek kluba št. 1 JSZ (JSF Junior Guild).

Vstopnice v predprodaji 35c; pri blagajni 40c.

Po predstavi ples v obeh dvoranah. V vrhnji igra GAY DONS orkester in v spodnji JOE PUCELJ.

KRITIČNA MNENJA, POROČILA IN RAZPRAVE

KOMENTARJI

V mnogih krajih se pripravljajo, ali naj ostane praznik Zahvalnega dne četrti četrtletja, ali pa teden dni prej, kot šele trgovske komore in jih v tem podpira Roosevelt. V spor so se vmešale cerkve, župani, governorji itd. Nekateri governorji izjavljajo, da če Roosevelt hoče drug datum za zahvalni dan, bodo oni proglasili tradicionalni četrti četrtletja novembra vseeno za zahvalni praznik.

Ampak čemu naj se zahvaljujemo? In če tega ne vemo, zakaj je nam treba kar dveh zahvalnih praznikov v enem mesecu?

Kako je mogoče, da tiskarna Radničkog Glasnika, ki lastuje Napreja, ne tiskati Napreja, razen če naprejevci v naprej plačajo? Je to komunistično sodruštvo?

"Ameriška Domovina" ima članek o "nemškem narodnem socializmu". Komunistični listi pišejo o "komunizmu Sovjetske Unije". Kritiki pravijo, da prvi ni nič podoben socializmu, in drugi prav tako malo podoben komunizmu. Torej kaj? So izmi Italije, Nemčije in Rusije res le fašizem, vsaki pod drugo označbo?

Napredujemo. "Glas Naroda" prinaša velik oglaš kar na prvi strani, v katerem ponuja rojakom v nakup za proslavitev premirja veliko ameriško zastavo po jako zmerni ceni.

"Naprej" je v izdaji z dne 12. oktobra pisal obširno o smrti pittsburskega rojaka Antona Barilarja, ne pa o smrti urednika Pavla Schifferja, o kateri so poročali ameriški in nekateri tujejezični listi v Pittsburghu. Mož v Proletarcu, ki stavi vprašanja, naj tudi to da pod svoj naslov. "Ali ni to čudno?"

Erwin Beal je izjavil Diesovi kongresnemu odseku, da mu je silno neljubo biti v ječi v Carolini, pred katero je pobegnil v Rusijo. A tam se mu je svoboda tako malo padla, da se je rajše vrnil v ječo v Carolini. Čudne reči se gode... Ampak ta slučaj ni prav nič čudnega. Mnogo drugih se je enako vrnilo.

Iščemo propagatorje ljudske fronte, ki so pod okriljem Moske klicali v obrambo demokracije. Izginili so in jih ne moremo najti. Kdor kaj ve o njih, naj sporoči prijateljem demokracije v Prago in v druga mesta, kjer demokracija potrebuje resno oporo. Za vsa sporočila vam bomo iskreno hvaležni.

Torej Turčije ni še konec! In še celo papež je vesel njene spopadoma oziroma zveze z Anglijo in Francijo!

"Jedini jugoslovanski radio sat" v Chicagu je slavil prošlo nedeljo 22. oktobra svojo šesto obletnico. Lastnik tog sata, Geo. Marchan, se v vseh teh

šestih letih ni naučil čitati niti hrvaški, kaj šele slovensko, kajti s slovenskimi oglasi ga loči mi da kaj. Vseeno. George, obilo srčel! (V učenju in v izboranju sporedov).

"Naprej" pravi, da izhaja četrti leto. Kako to, da naročniki "Napreja", ki so oglašani za lastnike "Napreja", ne morejo dognati, kdo je urednik njihovega lista? In ne, kdo je upravnik? Ali imajo naročniki res kaj besede, ali pa samo tiskarna, ki lastuje "Napreja", a ga vzlic temu noče tiskati, ako ne plača?

Kakih dvajset tisoč dolarjev je stalo Diesovo kongresno komisijo dognati, da je International Labor Defense komunistična ustanova. Niti niklija bi ji ne bilo treba potrošiti v ta namen.

Os Berlin-Moskva je napravila prilično škodo tudi delavski stranki v New Yorku. Ali vsaj komunistom. Louis Waldman, "strogardist", ni miromoval, dokler ni primoral eksekutive, da se določeno izreče o temulje vprašanju: Odobravate pakt med Stalinom in Hitlerjem?

Rilo je mnogo razbitih sej, a "strogardisti" so zmagali, kar priznava tudi "Naprej" pod naslovom "Stara garda naredila spor v Ameriški Labor Party".

"Naprej" z dne 20. oktobra je v uredniškem "članku" pojasnil zagonetni samomor Paula Schifferja s tem, da je priobčil mnogo besed, a ničesar pojasnil. Ako Witkovich pred koronerjem (mrliskim oglednikom) ni govoril tako kot ga citira Pittsburgh Post-Gazette, čemu ne priobči svojih pojasnil po stenograficnem zapisniku? Mar se je Post-Gazette izmislila, da je bil pokojni urednik "Napreja", ko niti vedel ni, da sploh izhaja kak tak list? Nekdo je torej koronerju to moral povedati, morda vsled strahu, zdaj pa taje, da je bil pri njih uposlen. Prizna pa, da imajo sotrudnika, "ki je prihajal in ob prvi priložnosti bo spet prišel iz Kanade in bo spet pomagal pri listu na čisto legalen in pravičen način, ker je kanadski državljan..."

V isti številki "Naprej" tudi oznanja, da z njegovo revijo ne bo nič. Trgovci, ki so dali v njo oglase in jih v naprej plačali, prosijo, da naj jih dovolijo rajše priobčiti v "Napreju".

"Peter Veliki"

Hitler v svoji knjigi "Mein Kampf" sanja o mogočnem imperiju. Njegova poželjivost je šla v deželo, ki je zdaj njegova zavezanka — dokler pa bo — v Rusijo. A tudi Stalin je zasanjal o večanju svoje dežele. To pričata posebno dva sovjetska filma, ki sta bila vpriporjena na njegovo pobudo — "Peter I.", in "Osvajanja Petra Velikega".

TAKO JE ŠE DANES

KALANDER — V naših krajih je malo mož pa še tisti so le a težavo; za nas je Bog najprvo babo ustvaril, dedca pa iz njegove rebra.

GERMAN — Koliko se jih je potuhnilo?

KALANDER — Do malega vsi. Ta pravi, da je prestar, da se ne briga več za take reči, da misli na smrt... lani se ni mislil na smrt. Drugi pravi, da bomo že brez njega opravili, on da ima posla v izobilici... in poseda v krčmi do polnoči. Najhujši so tisti, ki pravijo, da so v svojem arcu taki in taki, ampak združbe in razprtije ne marajo. Malo manj sem zameril tistim, ki so mi kratkoma zalupnili vrata pred nosom... ni v njih laži in hinavščine: "eh kriz je... pa: "eh, družino imam... pa: "eh, rad bi v miru živel..."

Cankar: "Hlapci" — tretje dejanje.

PIRATSTVO V MODERNI DOBI

Anglijska admiraliteta se hvali, da je od početka sedanje vojne z Nemčijo ugrabila že več sto tisoč ton "kontrabandnega blaga" ki je bilo namenjeno v Nemčijo. Nemčija vrača s potapljanjem "kontrabanda", ki je namenjen v Anglijo, ker na morju ni dovolj močna, da bi ga mogla zapleniti. Na sliki je ladja, naložena s kavo, plačana v naprej, in naslovljena osebo Hitlerju. Toda Angličani so ladjo vjeli in tovar zaplenili. Kavo izlaga v angleškem pristanišču na Hitlerjeve stroike.

RAZNOTEROSTI

Bridgeport, O. — Zadnja seja našega kluba je bila spet polno obiskana. Sklenili smo vsi pomagati v kampanji za Bigellow pokojninsko predlogo, ki pride v naši državi na splošno glasovanje v torek 7. novembra.

Propaganda proti tej predlogi je ogromna. Tisti, ki jo financirajo, bodo potrošili v namenu, da se jo porazi, stotisočake. Boj, ki ga vodijo proti nji, je enak onemu, ki so ga dvignili pred leti proti penzijski predlogi, ki je zdaj v veljavi. Opozicija je bila tako močna, da je predlogo pri prvem glasovanju porazila, ampak pri drugem je zmagal predloženi načrt z veliko večino.

Malo nas je v klubu, ampak od te male peščice odvise v teh krajih vse naše akcije, ki so podvzete v korist delavstva in napredka.

Upamo, da nam bodo ostale za naloge, ki jih imamo, vsaj vse sedanje moči, dasi jih potrebujemo mnogo več.

V soboto 28. oktobra bo v društveni dvorani na Boydsville slavlje 35-letnice SNPJ. Prireditelj ga društvu št. 13 in 640 SNPJ. Kot izgleda iz priprav, bo to ena največjih prireditev, kar smo jih imeli v tem kraju. V sporedu bo nastopil Vadenlov kvartet iz Clevelanda, in z njim bo za ples igral tudi John Slejko. Poleg teh nastopijo v programu tudi naši domači talenti. Prične se ob 7:30 zvečer.

V nedeljo 5. nov. bo v tukajšnji slovi. društveni dvorani pod pokroviteljstvom Slov. n. delavske in progresivne izobraževalne lige za okraj Belmont javen shod v korist kampanje za Bigellow penzijski zakon. Govorniki bodo dokazali, da je propaganda proti pokojninam starim ljudem, kot jo določa omenjena predloga, financirana od privatnih interesov, pred vsem od trgovske in industrijske zbornice ter sličnih skupin imovitih slojev. Priidite, da čujete argumente v prid te predloge. Prične se ob 3. pop. Ker je ta shod v korist ljudstva, agitirajte, da bo čimvečja udeležba.

V Prosveti smo čitali, da si je urednik "Napreja", Šifrer po imenu, sam vzjel življenje. Mislim, da je Witkovich urednik. In čudno, nihče izmed njih, ki imajo besedo pri "Napreju", ni vedel, kje je stanoval urednik. Zares zagonetka, kakor so pisali pittsburski angleški listi. — "Naprejevci" so

nas hoteli uničiti, in kaj so dosegli?

Ali je beseda "socialist" res iz mode. Glasilo socialistične stranke "Socialist Call" jo je odstranilo. Zdaj se imenujejo "Call". O besedi socialist smo že mnogokrat razmotrili tudi na naših sejah in konferencah. Agitatorji so pripovedovali, da bi dosegli več pod kakšno drugo označbo, kajti ko hitro izrečejo besedo "socialist", zavladajo predsodek in agitatorjev trud je zaman. Posebno med maso, ki ni slišala drugega kakor le slabo o socialistih in socialističnem programu. Imam skušnjo, da če ljudem razlagam naš program brez označbe, da je socialističen, se navdušujejo zanj, a ko hitro bi rekli, to predlagamo socialisti, pa se ohlade, ker so sistematično nahujskani proti nam.

Moja hčerka je še v bolnišnici. Omot iz mavca so ji četrtič premenili. Radi vročice je izgubila tudi vse lase. Zdjaj ji gre na bolje, dasi počasi. Leži samo na hrbtu. Vsem, ki so jo obiskali in poslali rož, ali voščila, hvala. Zelo so jo razveselili. Zame je letošnje leto kar nekam trnjeva pot in ne vem, kdaj je bo konec. Udarci padajo name z vseh strani, a nič ne de, da bi le hčerka ozdravila, pa bomo vse drugo lahko prebredli.

Delavske razmere, kar se tiče zaposljevanja delavcev, so se nekoliko izboljšale. Tovarna tukaj, o kateri sem lani pisal, da jo bodo zaprli, je popravljena, oziroma predelana in je prišla z obratom ta mesec. Poročali so, da bo najela kakih 100 moških in žensk, toda le v njenih strokah že izvežbane delavce. Tudi rovi nekam boljše obratujejo, nekateri pa so se zaprti. Brezposelnih je še vedno veliko. — Joseph Snoy.

TO IN ONO

Cleveland, O. — Včasih mislim, da se bi kot dopisnik likvidiral, ker bi mi potem ne bilo treba poslušati zbadljiv. Ampak ko dobim Proletarca, in če ni v njemu ničesar iz naše metropole, si mislim, da se iz največje slovenske naselbine le spodobi, da kdo kaj poroča o nji. Tako se vsedem k svojemu pisalnemu stroju "Royal" ter natipkam po nekaj strani o tem in onem.

V zadnjem dopisu sem pisal o našem klubu št. 49 v Collinwoodu. Omenil sem, da je tu nekaj sodrugov, ki bi lahko pristopili sem, in če tega ne store zato, ker sem jaz zraven,

sem izjavil, da radevolje prestopim drugam. To še vedno velja.

Glavno je, da se klubu JSZ v Collinwoodu pomaga k uspevanju. Jaz sem pripravljen storiti vse v moji moči, da se to zgodi. Tako sem delal tudi pred 11. leti. Če bi rekel, ta ni meni po godu, in drugi ter tretji, bi me ne bilo zraven. Tako pa smo klub ohranili, ko je bil najbolj v opasnosti.

Ko je bil tu 15. oktobra Fr. Zajtz, je vpraševal, čemu kdo kaj ne poroča in komentira o zadnjih volitvah za koncilmane. A izgleda, da metropola nima poročevalca, da bi si to upal. Ima pa na ducate "naprednih", ki ti pripovedujejo, kaj si, kakšen bi moral biti, kako piši dopise itd. Ampak da bi to sami storili, to ne. Ni časa. A za kritike proti Barbiču jim ga ne zmanjka.

Nekaj le še lahko poročam, ker menda ni še zamujeno. V 32. wardi imamo demokratični klub. Namreč zaradi politike, ne pa v korist demokracije. Povedali so mi, da sta šla pred volitvami za koncilmane k tajniku okrajne demokratske stranke člana demokratskega kluba John Rožanc in Mrs. Smrekar. Ko sta prišla v sprejemno sobo, sta začela za njima znan glas. Bil je John "Lindy" Lokar, ki se je pogovarjal s tajnikom Gellipsijem. "Ali veš, kdo bo izvoljen 7. novembra?"

Tajnik: "Kdo, menda Vehovec?"

"Ne, ampak Anna Dorrington! Vidi, da sem svojega brata zato pripravil kandidirati, da bo zmešal slovenske glasovce."

Ko sta to slišala Rožanc in Mrs. Smrekar, sta o tem poročala kot dobra člana demokratskega kluba na njihni seji. Klub je nominalno za svojega kandidata Mr. Poznika, ki je prejel nad tisoč članov, Rudy Lokar pa le 295, dasi je "Enakopravnost" poročala, da je bilo na shodu in na plesni zabavi Rudya Lokarja nad tisoč ljudi. Res, precej jih je bilo, kakor vselej, če se dobi kaj zastoj. Največ mladina in le dva starejša človeka.

Rudy je v oglašanju svoje kandidature za koncilmana uporabil tudi Slovensko dobrodelno zvezo, češ, da je urednik angleške sekcije njenega glasila itd. Tudi Poznik in Vehovec sta člana iste organizacije, a je v kampanji nista izrabljala. Zdi se mi, da če se bi Rudy oglašal kot član društva sv. Jožefa KSKJ, v katerega spada, kot sem to čital enkrat na angleški strani "Enakopravnosti", bi mu k večjemu številu glasov bolj pomagalo.

Frank Barbič.

Važen list v zgodovini pueblskih Slovencev

Pueblo, Colo. — Kot veste, jet bila ta naselbina nazivana za slovensko metropolo na zapadu. To je bilo posebno v onih letih, ko je tukajšnja jeklarna obratovala s polno paro in poleg nje tudi rudopolnilnice ter železniške delavnice.

Kriza leta 1907 pa je bila za naše mesto težak udarec, kajti rudopolnilniška industrija, v kateri je bila uposlena večina Slovencev, je izumrla, ostala pa je le še jeklarna z omejenim obratovanjem. Kdor je mogel, si je poiskal delo kje v mestu, ali pa šel za njim drugam, če ga tu ni mogel dobiti.

Tukajšnji slovenski župnik benediktinec Ciril Zupan pa je ostal na svojem mestu na Grovu in napredoval proti Bessemerju, kjer si je postavil na zemljišču nekdanje "amelce", ki so ji Slovenci rekli "farovž", resničen farovž in šolo.

Celih 48 let je bil ta duhovnik "pastir" slovenske črede ovac v Pueblu. Doma je z Gorenskakega, star 77 let. Pravijo, da je imel težave, a v resnici je imel srečo vaskozki. Industrijske razmere tukaj so bile take, da je svobodomiselnost med Slovenci imelo čezdalje huješe

ovire. Kadar gospodinja zazna, da ima "gospod" besedo pri delodajalcih, pri katerih lahko o tebi namigne kaj slabega, in o onemu kaj pohvalnega, boš ti odslovljen in drugi, ki je "boljši" (bolj poslušen in cerkven) pride na tvoje mesto, ti bo zabila, da se mu nikakor ne smeš zameriti.

Rev. Ciril Zupan je to svojo moč oprežno uporabljal, da mu nasprotniki niso mogli prav do živga. Sicer pa nasprotnikov v pravem pomenu besede ni imel, kajti skupina svobodomiselncev se je pred njim ogradila in se gibala izolirano sama zase.

Župnik je bil končno poslan v pokoj pod označbo povišanja za važno delo v zavodu benediktincev v bližnjem Canon Cityju, njegov naslednik pa je postal član istega reda, v Pueblu rojen Slovenec Anton Roje (Roitz).

Odhajajočemu župniku so njegovi župljani priredili 15. okt. poslovilni večer, ki ga je vodil John Germ.

O Zupanu bi lahko rekli le še to, da je storil za katoliško stvar več pot povprečen župnik. Kajti držal je veliko naselbino skoro vsa leta župnikovanja popolnoma v svojih kleščah. Opozicije je dolgo let ne poznal, ker je, kot sem omenil, zaradi tukajšnjih razmer postala skupina sama zase, tako da njega ni nihče več motil. Poslavljal so se od njega kot od človeka neprecenljivih zaslug, dasi nima nikakih ne za napredek, ne za kulturo, ne za podvig našega naroda v splošnem. V tem oziru so storili svoje delo, kolikor so ga pač mogli, drugi slovenski pionirji, ki so riskirali svoj kruh in še marsikaj v širjenju svobodomislstva in zavednosti med tukajšnjim delavstvom. — Pika.

Za Progresivne Slovence

Conemaugh, Pa. — Ko sem se udeležila konvencije Progresivnih Slovencev septembra to leto v Clevelandu, so mi članice priporočale, da naj kaj pišem v korist te organizacije, ker je med rojakinjami v Pennsilvaniji še jako malo znana. "Dobro, bom pisala," sem rekla, "samo če mi ne bo urednik vrgel dopisa v koš."

Progresivne Slovence je organizacija naprednih žensk, ki ima svoj glavni urad v Clevelandu. Zelo bi bile me članice hvaležne, ako se bi naše rojakinje na bližnjem Tine Hillu spet zedinile in si ustanovile krožek št. 4. Res, da povsod se pripeti kak nesporazum, ampak z dobro voljo se premaga vse ovire. Me smatramo, da bi bilo zelo dobro, če bi imela organizacija "Progresivne Slovence" podružnice v vseh naselbinah. In to se tudi lahko doseže, če le naše napredne rojakinje hočejo.

V tej okolici so vabljeni v naš krožek. Vse ste nam dobrodošle. Seje obdržujemo v dvorani društva sv. Alojzija JSKJ v Conemaughu vsako zadnjo nedeljo v mesecu.

V soboto 28. oktobra priredimo zabavo pri članici Mary Ule na 5th St. v Conemaughu, kamor ste vabljeni vse. Ob tej priliki se boste lahko seznanile z nameni te organizacije. Postregle vam bomo kolikor mogoče najbolje in se tudi finob zabavali.

Glede pristopa. Ako nova članica plača \$1, ima s tem plačano članarino ne samo za štiri nego za pet mesecev. Nekaj žensk na Moxhamu nam je obljubilo, da pristopijo, pa ne vem, ali se jim zdi predaleč, ali kaj. Zagotovim jim ponovno,

RAD BI VEDEL

Kdo je rešil v sedanjih krizi Hitlerja in njegov nacijski tretji rajh pred propadom?

Ongav onga je proti cenzuri, a ob enem zahteva, da se cenzurira vse, kar mu ni po godu. Kaj je to, cenzura ali svoboda tiska?

če pridejo da so dobrodošle. Na zabavi, ki jo omenjam, bo postrežba brezplačna. Imele bomo dosti za jesti in piti. Pa tudi godba bo izborna.

Hvala vsem, ki ste se udeležili naše veselice 12. sept., to je "Friendly City" in "Zenska Zveza".

Pozdrav vsem članicam organizacije "Progresivne Slovence". — Angela Mele.

O konferenci soc. stranke v Ohio

Cleveland, O. — Ohiojska socialistična stranka je imela konferenco 14. in 15. oktobra v Massillonu, O. katere se je udeležilo kakih 20 delegatov. Več strankinih postojank ni poslalo zastopnikov. Navzoč je bil tudi tajnik ameriške socialistične stranke Travers Clement. Konferenca je razpravljala o raznih važnih problemih in o agitaciji za svoje pojačanje. Program, ki ga ima za snovanega, bi bil zelo koristen za delavstvo, a škoda, ker soc. stranka nima dovolj gmetnih sredstev, da bi ga mogla razglasiti med maso.

Dnevni red konference je vključeval med drugimi problemi državne organizacije socialistične stranke v Ohio vprašanje vzdrževanja in agitacije za Socialist Call, "Bigelow Bill", o katerem bomo glasovali v državnih volitvah 7. nov. (ta določa, da se poveča starostno pokojnino za samce na \$50 mesečno in na \$80 za moža in ženo, ako živita skupaj). Deležni jo bodo, če bo predlog sprejet, vsi, ki so stari več kot 60 let.

To predlogo je naša konferenca indorsirala in sklenila, da bo soc. organizacija v Ohio agitirala zanj z vsemi svojimi močmi.

Razpravljalo se je tudi o problemih farmarjev, o unijah, o sporih med njimi, o Rusiji, o vojni in propagandi proti vojni, o agitaciji za ubranitev Zedinjenih držav pred zapletom v vojno, o Rusiji in njenimi novimi pakti, o brezposelnosti in o volilni kampanji v letu 1940.

Delegacija je sklenila, da se ohiojska soc. organizacija udeležila volilnega boja prihodnje leto v tej državi s svojo listo kandidatov, ako socialistična stranka sklene iti v volilno kampanjo s svojim predsedniškim kandidatom. Ako se to zgodi, bo ohiojska S. P. skušala dobiti potrebna gmetna sredstva in pomagala v borbi za svojo in za splošno listo socialističnih kandidatov na celi črti. Ako pa socialistična stranka ne bo imela predsedniškega kandidata, bo ohiojska organizacija S. P. porabila vse svoje energije za organizatorično delo in v širjenju glasila Socialist Call.

Po izčrpanju agende smo izvolili odbor. Za tajnika ohiojske S. P. je bil ponovno izvoljen Ben Parker. V eksekutivo je bilo izvoljenih pet članov in ravno toliko namestnikov.

Po dvodnevnih razpravah smo uvideli, da so pred nami velike težkoče. Kako dobiti v stranko novih članov v današnjih dneh, je težko vprašanje, kajti delavci so od raznih demagogov, ki obljubujejo vse mogoče in nemogoče, čisto zmedeni, ali pa so vrh tega še brezbržni in nočejo misliti.

Poslušajo take demagoge, ki ponujajo delavcem nebesa in druge dobrote brez kakršnegakoli programa. Treba je le njim na vlado, pa bo raj v Zed. državah! Ne povedo pa, da če si hoče delavstvo kaj pridobiti, se mora samo učiti boja in si pomagati brez "firarjev", ki gledajo le, kako bi splezali po delavskih hrbtih do krmila.

John Krebel.

Zapovedani posti v Franciji

V Franciji se ob ponedeljkih ne sme prodajati in trgovinah nikako meso in ne v restavracijah in gostilnah, ob torkih pa je prepovedano samo goveje meso, druga so dovoljena.

MARTIN JUDNICH:

Spomin na pot v Rusijo

Sedem let je tega kar sem bil v Rusiji. Svoje potovanje sem samo površno opisal in slovenski komunisti in njih simpatizanti bi me bili najraje linčali. Misli so, da sem iz maščevalnosti lagal, ker so mi v Rusiji pisalni stroj zaplenili. Zaplenili so mi več, ne samo stroj. Kože za podplate in sicer najboljše vrste. En ducat takšnih podplatov je mene stal 27.50. In še več vsakojakih reči. Nad sto dolarjev vrednosti prav gotovo.

Neki Bolgar iz Waukegana je prodal dve hiši, kupil je moderno mašino za obrezovanje drevesa in vse priprave za vrtarstvo. Ko je vse to "priporočil" v Moskvo, so ga zaprli, mu pobrali še ostale dolare in ga izgnali z ženo vred iz Rusije. Vrniti se je mogel sem le s pomočjo prijateljev. Čez sedem let pride vse na dan, če je še takšna tajnost. To je že star pregovor.

Ampak takrat sem mislil tudi jaz drugače, namreč, da sovjetska vlada in Stalin gotovo ne vesta, kaj se vse godi po veliki državi. Češ, krukov je povsod in tudi v Rusiji jih ne manjka. Kako naj vlada ve za vsako malenkost! Naiven človek! Kako bi vladni vohuni ne vedeli, da so spekulante prodajali rublje za tujo valuto? Namreč, od 45 do 75 rubljev za en dolar, docim je vlada dala samo 1.94 (en rubelj 94 kopejk) za en dolar! Od 15 do 25 rubljev so računali v restavraciji za en obed, sladoled brez "fleyerja" pa 6 rubljev. In to v državni restavraciji! Kajti privatnih ni. Potemtakem stane Amerikanka en obed v Rusiji od \$7.50 do \$12.50, sladoled pa \$3.00. Čevlji novi, od 35 do 300 rubljev. Delavec pa zasluži 8 rubljev za 7-urno delo na dan. Potemtakem so spekulante postojenjak v vlada je krak! Ali je pa vlada naročila spekulantom, naj prodajajo rublje oziroma kupujejo tujo valuto. Saj papir, na katerem je rubelj tiskan, je slabši kot papir čikaške Tribune.

Vse to mi je prišlo na um, ko sem čital A. Gardnov prevod Krivicega. Ko sem se odpravil iz Rusije, sem vprašal koliko stane božja pot na morju do Stambula (Carigrada). "200 rubljev," odgovori blaginjak. "Toda vi kot turist boste plačali samo \$85.00 in imeli boste sobo in postrežbo prvega razreda." Naučili so me v kratkem času kako se spekulira pa sem rekel, da bom rajše plačal v rubljih.

"O, nam je vseeno," pravi blaginjak. "En rubelj in štiriindvetdeset kopejk za en dolar dobite pri nas."

"Hvala! Imam več rubljev kot dolarjev," mu odvrnem. "Mi jih ni treba kupovati od vas."

"O, ja! Pa kje ste jih kupili?"

"V Torksinu." (Torksin je vladna trgovina z mešanimi blagovini in prodajajo samo za tujo valuto.)

"V Torksinu ne prodajajo rubljev!" Spogleda se z drugimi uradniki, češ, kaj ga hudiš moti, da mi kar naravnost v obraz pove. Toda nič hujšega se ni pripetilo. Vzeli so rublje, ki sem jih kupil od juda v Torksinu za \$4.00 in si tako prihranil \$81.00.

Neka Američanka pa je plačala \$75.00 za tretji razred. Spala je v nekakšni luknji, čisto odspredaj na krogu. Hrana, je rekla, da ni užitna, zato je hodila k nam jesti, a morala je vsak obrok posebej plačati in sicer v ameriških dolarjih. Pri nas je bila hrana izvrstna in tudi kabina je bila čedna, toda daleč od one na "Bremenu" v tretjem razredu.

Ko sem pohajkoval po ulicah v Odesi, sem videl in slišal marsikaj značilnega o splošni nezadovoljnosti naroda. Neki dan sem obstal zunaj na vogalu ulice pri stojnici, opazoval ljudi in poslušal njih pogovore. (Tu prodajajo mehko pijačo, cigarete, vžigalice, časopise itd. Toda ne sadja, ne kruha ali jestvin kakršnih koli.) Naslojen ob deblo drevesa, si zapalim cigareto "trojko". Kadim in navidezno se ne brigam kaj se godi okrog mene. Pa pride nenadoma k meni mož kakšnih 35 let. "Dajte mi eno, prosim." Pokaže na mojo cigareto. Dam mu cigareto in on mi ponudi svojo v povračilo za mojo, češ, pa ti poskusi kakšna je ta.

"Vi ste inostranec? Saj vem. Vidite, take cigarete kadimo mi, ki delamo!" Mi kaže dlan vso žuljavo, kakor da pri McCormicku premetava železne plošče. "Takšne kot vi kadite, kade pri nas samo birokrati!" mi je poudaril.

Prodajalec za stojnico, ki je šel vidoma nalašč mimo naju, ga dregne, češ, naj bo previden. On pa, kakor da ni nič, še nadalje toži. Ljudi se je vedno več nabiralo, ki so poslušali. Vsi so mrko gledali, a nihče ni hotel seči v besedo. Naenkrat pa je ta človek izginil, da nisem videl kdaj, ne kod ne kam. On je že vedel zakaj!

Upravitelj hotela za turiste je pri meni opazil skatuijo Velvet tobaka. "No, pokažite mi to!" Jo ogleduje od vseh strani in maje z glavo. Voha tobak, kakor da bi hotel dognati, kakšna je kvaliteta. "Ko boste tobak pokadili, ali boste dali prazno meni?" Dal sem mu jo takoj s tobakom vred. Kazal jo je vsem uradnikom. Zvijali so si cigarete in basali pipe. Pokušali so in slišati je bilo v gostobesednih hvalah njih običajni: "Da, da, da, da!"

Novi poglavar Poljske

HANS FRANK

Na sliki je Hans Frank, ki ga je Hitler imenoval za posebnega administratorja tistega dela bivše poljske republike, ki je zdaj pod nacistično okupacijo. Nad dvajset milijonov ljudi je pod njegovo oblastjo. Glavna Frankova naloga je očistiti "nemške" kraje na Poljskem Poljakov, in naseliti v nje "prave" Nemce, Poljake pa stlačiti zaeno z židi v čimmanjši teritoriji.

V pipah kade večinoma "mohorko", ki je slabši "tobak" od starokrajškega "firarja", še dokler je bila Avstrija. V Torksinu se dobi za 15 do 60c po dvajset komadov jako dobrih cigaret. Ampak samo v tuji valuti. Delavci jih kupijo za ruski denar na stojnici zunaj ali v drugi in sicer dvajset komadov za 30 kopejk. Te so zelo slabe za kaditi in tudi izdelane so slabo. Cigareta ti razpade predno moreš vso pokaditi. Ampak tudi ako ostane cela, nimaš užitka. Ustnik je dvakrat daljši kot je cigareta. Dvakrat dobro potegneš in cigareta je zgorela.

To so malenkosti. Ampak na tisoče takih malenkosti naredi ljudi nezadovoljne. In posebno, ako se država imenuje "socialistična". Morala bi pač skrbeti za prvi vrsti za tiste, ki producirajo. Zdaj večkrat argumentirajo s komunisti o njihovi novi "liniji". Pa pravijo, da je že Lenin rekel, da bodo za dosego cilja linije različne. In še Karla Marxa so začeli vleči po svoji "novi liniji". Popolnoma po jezuitsko: Namen posvečuje sredstvo!

ZAKONI ZA OVIRANJE STAVK IN ORGANIZATORIČNIH KAMPANJ SE KORPORACIJAM NISO OBNESLI

(Nadaljevanje s 1. strani.)

urinili v službe za organizatorje je unij in na plačana občorniška mesta večinoma z zatajevanjem svojega "komunizma". Socialisti in mnogi drugi, ki poznajo trike Browderjeve stranke, so svarili pred posledicami, a člani se niso zanimali zato, pa tudi voditelj CIO John L. Lewis je mižal. Javnost je postala bolj pozorna na komuniste šele ko so drug drugega denuncirali pred Diesovim kongresnim odborom, in pa vsled njihovega navduševanja za zvezo med Hitlerjem in Stalinom. Zdaj so diskreditirani toliko, da jih tudi John L. Lewis odstranjuje z najodgovornejših mest. Kar jih bo ostalo v službi unij, bodo morali delati pod njegovim nadzorstvom, glavni paznik nad njimi pa bo Allan Haywood iz New Yorka, ki ga je eksekutiva CIO uposlila v ta namen v svojem glavnem uradu v Washingtonu.

Še več neprilik

Naravno, da so po zedinjenju komunistov z nacijo dobili nasprotniki komunistov veliko opore proti njim tudi med drugače brezbrzižnim članstvom, pa bodisi v unijah CIO ali v AFL. Na konvenciji AFL je Green izjavil, da jih njegova organizacija ne bo tolerirala, Lewis pa jim je takoj po zaključku konvencije CIO v San Franciscu zapretil, da bo odstranil iz službe, in če potrebno tudi iz unije CIO vsakega komunisti, ki bi unijo, p,eno blaginjo ali njen prestidž izrabljala v prid svoje stranke ali v korist njene sedanje pronacistične taktike.

Vrh tega se je pričela ameriška vlada, ki je pod Roosevelt-

Palisade, Colorado

Palisade in vsa druga okoličja Grand Junctiona v Coloradu, kar je namakane (irigirane), je raj v poletju. Milje in milje je tu samih sadnih vrtov. Slovence imajo v tem kraju več podpornih društev, ki so sicer majhna, vendar pa njihove edine organizacije. Le redkokdaj pridejo vsi člani skupaj, ker so njihovi vrtovi večinoma daleč drug od drugega. Za Slovence in njihove aktivnosti drugod se zanimajo, toda le kot čitatelji, v kolikor sploh čitajo slovenske liste. Mnogo je takih, ki so se asimilirali in postali Američani svoje sorte.

Na ta kraj sem se domislil, ko mi je nedavno pisal prijatelj Jacob Trojar, kako zelo so lani obrodile broskve, pa tudi letos jih je pridelal 2200 zabojev, dasi je bila letina slaba, in za vse to je dobil samo \$449. Kdor se hoče v tem kraju preživljati s sadjerejo, mora imeti vsaj kakih 20 akrov zemlje in odraščene otrake, ki delajo le za potrebščine. Naši rojaki imajo večinoma le po par akrov, toda zelo rodovitni in bi tudi kaj prinesli, če bi imelo sadje tam kakšno ceno. Toda ceno dobi šele kadar ga prekupeci razprodajo v mestih. Sadjerejci v Palisadu so se sicer organizirali, toda predno bi take zadrage mogle res znatno koristiti, bi morale imeti centralno organizacijo s postojankami po vseh Zed. državah in kontrolirati tudi distribucijo sadja v mestih.

Jacob Trojar omenja, da če dobi za svoj glavni pridelek le nekaj nad \$400 na leto, se razume, da mora delati v sedovnjaku on in njegova družina zastoj, kajti treba je plačevati vožjo za namakanje (kjer je ni ničesar ne raste), treba je kupiti zaboje, plačevati članarino, društva in skrbeti za preživljanje. Zato morajo možki vsaj polovico leta delati drugje, da je za živež.

Pri Jacobu Trojarju sva se z ženo ustavila pred nekaj leti, ko sem zbiral podatke o Slovencih v Coloradu. Tako sva obiskala v onih krajih domalega vse Slovence in se divila njihovi podjetnosti. Nekaj jih ni več med živimi, na primer rojaka Kovača, ki je tam blizu z ženo in sinom obratoval mal

rov in se težko boril za vsakdanji kruh. Kajti mučila ga je že bolezen, ki je premogarjem znana. Preje je Kovač delal v južnem Coloradu in veliko dopisoval v naše liste.

Pri Jacobu Trojarju na verandi smo imeli tudi mal sestanek in pred tem se je vršila seja društva SNPJ. Zanimiva družba je bila — družba ljudi, ki so pustili svoje najboljše moči v premogovniških in kovinskih rudnikih. Med njimi sta bili omenjeni Martin Kovač in naš somišljenik Peter Zmerzlíkar, ki je tudi že umrl.

Lep je Trojarjev dom. Tik pod njim se pomika v velikem ovinu reka Colorado, ki daleč proti zapadu polni umetno Bouldersko jezero (Boulder Dam).

Jacob Trojar mi piše, da so se njegove hčere večinoma poročile, sin je doštuden, njegova žena, ki je silno rada prepevala, dela kot ponavadi, on pa služi kruh v premogovniških — posebno pozimi, kjer že dobi priliko, največkrat kje daleč v sosedni državi Utah, par sto milj od doma. Tako je življenje, kaj se hoče! Ko sva bila z ženo pri njemu, je imel imenitno naučenega kučka, ki je znal loviti poljske miši boljše kot maček, in konja, ki je bil izvežban za vsakovrstna oraška dela v sadovnjakih. Jacob mi poroča, da je oba že pokopal tam, kjer sta se izgarala. "Kjer sta delala, naj tudi počivata", se šali v pismu.

Njegov brat John Trojar v Glenwood Springsu, Colo., mu je letos tudi umrl. Bil je že dolgo vdovec brez otrok. Z ženo sva bila pri njemu teden dni na stanovanju leta predno sva se oglasila pri Jacobu v Palisadu. "Pečuril!" se je in sam upravljal veliko hišo, v kateri je imel precej sob za ljudi, ki so prihajali v toplíce v Glenwood Springs. Poleg gospodinjstva je delal v poletju v napravah mestnega vodovoda, pozimi pa je bil grobar.

Takrat je bil še član SNPJ in mislim, da tudi ob svoji smrti. Ugonobil ga je rak. Jacob Trojar pravi, da jim smrt člane društev pridno pobira.

Piša tudi, da bi radi poslušali slovensko petje in slovensko godbo ter govore v radiu. Zelini, naj mu navedemo postaje, s katerih so oddajani slovenski, oziroma jugoslovanski programi. V Palisade in v druge kraje zapadnih prerij ter v globeli v Skalnatem gorovju ne sežejo. Vrh tega bi jih oglašali naših pralnic, pogrebnikov, gostiln, grocerij in brivnic ne zanimali, dobrega petja in godbe pa je jako malo vmes. Zato sem Trojarju sporočil, da je najboljša, ako more več utrditi za sadje, s prebitkom pa nabaviti dober gramofon in slovenske plošče, ali pa naj se preseli z družino v Chicago, v Cleveland ali pa magari v Greensburg, Pa., pa bo iste plošče poleg reklame lahko zastoj poslušal.

Seveda bo to vzel za šalo in ob večerih sedel na verandi, kakor sva dva večera pri njemu sedela jaz in žena, in zrl v široko, vijugasto reko Colorado, ob kateri je njegov vrt kakor mal potok. Zrak tam je kristalno čist, mesec v reki — četudi je blatna, odseva kakor v zrcalu, in tudi to je že samo na sebi "program", lepi kot marsikateri, ki jih po vzvodu oddajajo v radio. — Frank Zaitz.

Jugoras na posetu v Nemčiji

Meseca avgusta je bila na uradnem posetu v Nemčiji na kongresu nacistične Delavske fronte (državne delavske unije) deputacija Jugorasa (Jugoslovanskega Radniškega Saveza), ki je unija pod kontrollo vlade. Deputacija je štela deset članov, njim na čelu Ljubomir Mititi, bivši voditelj komunistov v Jugoslaviji in nekdanji član odbora kominterne, zdaj navdušen za režim v Beogradu in fanatičen bojevnik proti marksizmu. Tudi vsi ostali člani so iz vrst bivših komunistov, ki so igrali agente provokatorje v socialističnem gibanju s podporo kominterne toliko časa, da so propadli najprvo komunisti, socialisti pa so bili zadušeni z diktaturo. Čudno, kaj ne, da je ta isti Mititi, ki so mu bili socialisti "social-fašisti", zdaj resničen fašist.

PAKT Z NEMČIJO PRIVEDEL RUSIJO V IMPERIALIZEM

(Nadaljevanje s 1. strani.)

Presenečeni državniki

Etonski ministri so strmeli! Komaj nekaj tednov prej so Angliji in Franciji odločno rekli, da nečejo jamstva sovjetske Rusije za svojo neodvisnost, a zdaj je tu pred njimi Molotov in jim pravi nekako takole: "Življenski interes Rusije je, da pridete pod njen vpliv in varstvo. Videli ste, kaj se je zgodilo Poljakom, ki so bili v primeri z vami vselesa. Torej čemu bi riskirali življenje svojih ljudi! Podpišite!" Toda niso podpisali nego se nemudoma vrnili v svoje glavno mesto, se posvetovali z drugimi ministri in predstavniki strank in zaključili, da si brez vojne ohranijo vsaj nekaj, z vojno pa bi vse izgubili. Vrnili so se in podpisali. Enak proces je vprizorila vlada v Moskvi v Latvijo, in v nekoliko milejši obliki v Litvinsko, kateri je ponudila za njeno prijateljsko nagujenje do Rusije v nagrado Vilno, ki so jo do Hitlerjeve invazije vladali Poljaki.

Tudi Litvinci razočarani

Litvinska je vzeta za moskovsko ponudbo nekam nezaupno, opozicijske stranke na Litvinskem pa so demonstrirale proti nji. Vendar je vlada moskovski predlog sprejela in sporočila, da bodo njene četevkorakale v Vilno in deželo okrog nje čim dobe od sovjetske vojaške komande obvestilo, kdaj se umaknejo ruske čete.

Ampak ko so si Rusi Vilno ogledali, njene nove tovarne in stroje, zaloge vojaških in drugih potrebščin, so začeli vse to izvažati v — Rusijo. Stroje, opremo — še celo pohištvo — živila itd. Opozicija na Litvinskem pa je spet zagrmela, da bo oskubljena Vilna s svojim podeželjem, v katerem je pol milijona ljudi, Litvinci nič drugega kot breme, ker bo morala preživljati to maso do prihodnje letine, ki je še daleč. Ampak v Rusiji takega blaga manjka in ni čudno, če si ga je komanda njene armade poželela in ga odpeljala. Civilizirano to ni, a v vojnah — posebno na vzhodni fronti, se ne ukvarja s humanitarnimi problemi.

Moskva v dveh odporih

Veliko manj sreče kot z balističnimi deželicami in osvoboditvijo delov bivše poljske republike imata Stalin in Molotov s Finsko. Tu sta naletela na odločen odpor finske vlade in finskega ljudstva, ki si je znalo v svetu ustvariti ugled in spoštovanje v zvezi s svojo malemu številu. Rusija se bo morala zadovoljiti s strani Finske z veliko manjšimi koncesijami, kot jih je prvotno zahtevala, ali pa se poslužiti sile, kar pa bi Stalin postavilo sporedno s Hitlerjem tudi v tem oziru. (Čitajte o Finski članek na drugi strani.)

Enako odporna je bila napram zahtevam ruske vlade Turčija. Kakih pet tednov se je pogajal turški minister vnanjih zadev Sukru Saracoglu z Molotovom in Stalinom, nato pa odšel v svoje glavno mesto ne da bi kaj podpisal.

Turčija v novi zvezi

Istočasno, ko je Saracoglu zapustil Moskvo, so bili v Londonu člani turške vlade na pogajanjih za sklenitev vojne zveze med Anglijo, Francijo in Turčijo in čakali, kakšen bo izid pogajanj v Moskvi. Še predno je Saracoglu dospel do meje svoje dežele, je bila zveza med Turčijo in Anglijo podpisana. Ta pakt je — začasn vsaj — največji triumf angleške in francoske diplomacije in udarec za novo osiše Berlin-Moskva. A je udarec tudi za Italijo, kateri je zdaj proti taki kombinaciji res več kot nevarno zaplesti se v vojno na Hitlerjevi-Stalinovi strani. Kajti ta nova pogodba med Anglijo in Turčijo ter Francijo določa, da se vse tri države spuste avtomatično v vojno v pomoč druga drugi, če bi se pričela na Sredozemskem morju. Možnost za tako vojno nudi Italija, ki pa se je ogiba kolikor more.

Važnost Dardanel

Rusija je Turčiji predlagala, da si bo delila z njo kontrolo nad dardanelsko ožino, ki je edini izhod iz Črnega morja v Sredozemsko morje. Ampak Turčija Dardanele utrjuje in je odbila sovjetski predlog. Rusija pod carizmom je vedno želela dobiti to ožino in z njo Carigrad (zdaj Istanbul) pod svojo oblast. Zdaj je pokazal enako ambicijo tudi Stalin, ki želi, da pridejo Turčija, Irak in Iran pod sovjetski vpliv in njihna oljna polja, ki zdaj služijo najbolj Angliji, pod sovjetsko kontrolo.

Pakt Anglije in Francije s Turčijo je ravnotežje v Evropi in Mali Aziji jako spremenil. Stalin je s svojim paktom s Hitlerjem prišel v položaj, ki ga tira nuditi nacijem več in več pomoči. S tem pa je strmo glasil svoje prejšnje idealistično stališče — četudi je bilo zgolj navidezno, ob tla, kakor ga je treščil Hitler, ko je vrzel med staro svojo protikomunistični pakt. Nacizem in komunizem sta se zljila v taktiki in v vnanji politiki v eno.

Tudi v Jugoslaviji kontrola nad pridelki

V Zed. državah se z vladnimi dekreti omejuje pridelek bombaza, žita itd. V Jugoslaviji sme Dalmacija usaditi samo tretjino toliko tobakovih stebel kot pred vojno. Na njo odpade sedaj 30 milijonov tobakovih stebel, pred vojno pa 85 milijonov.

Neutrlnost

V Jugoslaviji, kot v drugih nevtrlnih deželah, je prepovedano nabirati prostovoljce v armade vojskujočih se dežel ali gromne prispevke njim v korist. Tako prepoved imajo tudi Zed. države.

Slovita božja pot, ki ni Poljakom nič pomagala

Censtohovska božja pot na Poljskem je dobila svetoven sloves pred vojno leta 1914 — toda ne zaradi čudežev, ampak v zvezi z odkritjem velikih tatin dragocenosti, ki so jih poklonili čudodelni sliki številni romarji. Kot tatove so razkrinkali in prijeli par menihov, ki so z izkupičkom od pokradenih dragocenosti prirejali prave torgije. Iz tega se je razvil ogromen škandal, ki je utonil v pozabljenju v svetovni vojni.

V letošnji invaziji nemške armade na Poljsko so se Poljaki spet trumoma obrnili k čudodelni sliki črne Matere Božje v Censtohovu, toda jih ni uslišala. Božjo pot so vzeli Nemci, ki pa so jih nato razkačene poljske čete pregnale, a se morale znova umakniti. Poljaki so trdili, da so Hitlerjevi vojski čudodelno sliko onečastili, a nemško propagandni minister je izjavil, da je božja pot taka kakor je bila, ker je Poljaki niti branili niso.

Listen to and Advertise over
PALANDECH'S YUGOSLAV RADIO

Folk Songs and Music
Tamburitz Orchestra

Station WVAE, Every Sunday 1 to 3
536 S. Clark St., Chicago — Har. 3006

BARETINCIC & SON

POGREBNI ZAVOD

Tel. 1475

424 Broad Street
JOHNSTOWN, PA.

Dr. John J. Zavertnik

PHYSICIAN AND SURGEON

OFFICE HOURS:

2:00—4:00; 7:00—8:30. Daily

At 3724 W. 26th Street

Tel. Crawford 2212

At 1858 W. Cermak Rd

4:30—6:00 p. m. Daily

Tel. Canal 1100

Wednesday and Sunday by appointments only

Residence Tel.: Crawford 8440

If no answer — Call Austin 5700

PRISTOPAJTE K

SLOVENSKI NARODNI PODPORN JEDNOTI

USTANAVLJAJTE NOVA DRUŠTVA. DESET ČLANOV(IC) JE TREBA ZA NOVO DRUŠTVO

NAROČITE SI DNEVNIK

"PROSVETA"

Naročnina za Združene države (izven Chicago) in Kanado \$6.00 na leto; \$3.00 za pol leta; \$1.50 za četrt leta; za Chicago in Cicero \$7.00 za celo leto; \$3.75 za pol leta; za inozemstvo \$9.00.

Naslov za list in tajništvo je:

2657 So. Lawndale Avenue
Chicago, Illinois

LARGE ATTENDANCE ASSURED FOR BRANCH PLAY "ZENITEV"

CHICAGO, ILL. — Members of Branch No. 1 JSF, and others who are familiar with its work throughout the years, know of its creditable accomplishments among our people. Those intimately acquainted with the Slovene Labor Center, its organizational structure and upkeep, know too, of the important role Branch No. 1 has played in transforming, from the dream stage into reality, this outstanding co-operative achievement among our people. Our Branch, it can be said with justification, is and always has been the foremost booster of the Slovene Labor Center, unsurpassed by any of the numerous other contributing groups.

How has it been possible for this group to support the Center financially to the extent it has? is a question that might be asked by those unfamiliar with its work.

The answer is — through just such activities as we are engaged in presently — sponsoring dramatics, dances, and other social and cultural activities. Whatever revenue was ever raised, came from this source. This work is planned quite extensively to cover practically every month of the year. Completion of one affair is the beginning of another, from January to December. It has always been so throughout the history of the organization.

At present, all interest and attention of our Dramatics committee and of the members who have consented to take part is the play "Zenitev," is being centered upon the successful staging of this play.

"Zenitev" is a delightful 3-act comedy, certain to win your approval as entertainment of superfine quality.

During the past few weeks, we have endeavored through the columns of Proletarec to more or less acquaint you with the theme of the play. We now take this occasion to remind you for the last time that it will be presented in Chicago, Sunday, October 29, at the SNPJ Hall, located at 27th St. and Lawndale Avenue.

The curtain will go up for the first act at 3 P. M. After the program, music, dancing, and a general good time, will be the order of the day in both halls, with the Gay Dons serenading in the auditorium and polka music in the lower hall.

Members of Branch 1, let's make this one grand get-together once again. Invite your friends along for an afternoon and evening of pleasant entertainment and a comradely visit with your fellow-members.

YUGOSLAV NEUTRALITY AND HITLER-STALIN PACT

In their scramble to maintain their neutrality, smaller nations have found themselves at the cross-roads between dictators and democratic powers now engaged in a second World war.

Yugoslavia is no different and probably is in a more dangerous spot than most smaller European countries, with possible exception of Belgium. For centuries, Yugoslavia was the bridge for warring nations, over whose territory the various interests settled their accounting. In this World war it may be possible, though very doubtful, for Yugoslavia to keep her neutrality.

This World war, as in politics, has "made strange bed-fellows" as shown by the Hitler-Stalin pact, and this one thing more than any other will bring the smaller nations into the boiling pot. The smaller nations were left on the limb, so to speak, by various

pacts, trade agreements, military alliances and what not. Yugoslavia, in order to find a ready market for her natural wealth, has a trade agreement with Germany, while it successfully stayed out of the anti-comintern bloc. Now, Yugoslavia finds itself an indirect ally to Germany, which is the mother of the anti-comintern pact, and Stalin as an ally of Germany.

The temperament of the Yugoslav people, their democratic and liberty-loving makeup, without doubt will find the nation with its former allies — Great Britain and France — should it be dragged into the war. Evidently the dictators, Hitler, Stalin and Mussolini, have little respect for agreements. Their words and promises, all built along the lines of "rule or ruin," will eventually align all other nations against them.

—American-Yugoslav Reflector.

BOOKS AND PAMPHLETS YOU MUST READ!

Industrial Unionism in the American Labor Movement—Wolf-Weiss	15
America Arms the Schools—Robin Meyers	05
Incentives Under Capitalism and Socialism—Harry W. Laidler	15
The Dream of Debs—Jack London	10
Shop Talks on Economics—Mary E. Mercy	10
Socialism—Utopian and Scientific—Frederick Engels	25
Class Struggle in America—A. M. Simons	10
ABC of Parliamentary Law—Claessens-Jarvis	25
A Manual For Socialist Speakers—August Claessens	25
Workers In American History—James Oneal	50

PROLETAREC BOOK SHOP

2301 SOUTH LAWNDALE AVENUE, CHICAGO, ILL.

COMMENTS

Paul Mallon, columnist, suggests seven rules to guard against attack from the European war's "third invisible front," the propaganda front:

(1) Guard against being swept off your feet by tales of brutalities against the helpless and defenseless.

(2) Remember that American correspondents abroad cannot tell the whole truth because of censorship.

(3) Don't get excited over flash advices of sensational military accomplishments until their interpretation is furnished to you.

(4) When you read the announcement of a great gain by one side, read what the other side said about it, divide by two, and you will have something worth believing.

(5) Don't trust claims of gains made in general terms; worthwhile gains will be named specifically.

(6) Remember that an "unconfirmed report" is only a tip that something may have happened; look carefully for confirmation or denial.

(7) Remember that anything that happens to an American will be played up in our papers, even if a bomb killed 10 Frenchmen to one American.

JUNIOR GUILD NOTES

CHICAGO. — Rehearsal for songs the JSF Junior Guild chorus is to sing on the October 29 program of Branch No. 1, will be held Friday, October 27, at 7:30 P. M. in the SNPJ Hall, 2657 S. Lawndale Ave. Members, please note that it is at the SNPJ Hall and not at the usual place, and please be there on time, all of you who will sing with the group. — B.

JSF CONFERENCE IN WAUKEGAN NOV. 19

A number of important subjects have already been included on the agenda for the JSF Illinois-Wisconsin district conference Sunday, November 19, in Waukegan.

In these hectic troubled times, there is no end to the problems in the solution of which we ought to co-operate towards reaching a common understanding.

Delegates are expected from all JSF Branches and fraternal and cultural organizations in the two states affiliated with the JSF Educational Bureau.

If your lodge is affiliated, or even if it is not, make it a point of duty to have one or two delegates elected to this important conference.

An opportunity to meet with representatives from fraternal organizations and from other groups from all over the two states, and discuss lodge, labor, social and cultural problems confronting us all in our everyday activity, should not be muffled by any active wide-awake organization.

The conference will be held in the Slovene National Home in Waukegan beginning at 9 o'clock in the morning.

Editor's Mail

Another Opinion on Louis Adamic

CLEVELAND, O. — I read your article on Louis Adamic and did not completely agree with you. I think you were too hard on Adamic. After all, and as I see it (and expressed it a few years ago in an editorial in Enakopravnost), his main function should be to interpret the immigrant part of the American population to the old stock Americans, Mayflower-omanias included. For this is much needed: to bring about a complete understanding between both.

Such an understanding of each other would undoubtedly greatly ease friction in this great melting pot process. America has been undergoing since the later part of the 19th century, thus contributing to a smoother and less painful assimilation. And it is my honest belief that Adamic has not failed us in such expectations, but on the contrary, tried honestly and to the best of his abilities (which are excellently suited for such a task), to perform just this task. Of course, his works are not faultless; and whose are? As a professional writer he at times undoubtedly thinks too much of his Publisher's wishes and of the business end of book-writing; but that is only too human in these times of greatly intensified struggle for existence and success. Still, I maintain that his work concerning our immigrant population offsets his faults and possible mistakes in other fields he has ventured into, besides establishing him as one of those writers who help turn the wheels of human progress.

Besides, there is no sense in wishing that every writer, in order to prove his usefulness, becomes a second edition of Burns, or Hugo... I am satisfied with one Steinbeck; two, I believe, would prove one too many... Personally, I wish every writer would stick to the field he likes best and is best fitted for; and demand of him only that he be honest with himself and his reading public. Thus, if he prefers love stories (as is at times the case with me) and knows how to go about it, let's not condemn him for no other reason than this one, or brand him as a "socially useless" writer; better give him credit for everything good you may have found in his work, and then tell him where, to your knowledge, he has failed to meet the demands. But justice must always witness both efforts.

As I have already mentioned, I am aware that Adamic's works are not flawless, just as he, be it as a person or writer, is not without faults. I have found some of each, together with his good points or qualities, and, perhaps, some day I'll try to sketch a picture of Louis Adamic as I see him. For the time being, I only repeat: Adamic has chosen a good field for his literary activities, a field long waiting a man of his kind; and I only hope that he sticks to it, for thus he will continue to be a useful writer, human and American.

Ivan Jontex.

THE DIFFERENCE

The synonyms for "union" shop and "non-union" shop, respectively, are "democracy" and "autocracy." In the union shop the workers are free men. They have the right of organizing in trade unions and to bargain collectively with their employers through representatives of their own choosing. Employees in the non-union shops are like cogs in a machine. They have nothing to say as to conditions under which they will work, but must accept any wages, hours and working conditions that may be fixed arbitrarily by the employer.

We take greater pains to persuade others that we are happy, than in endeavoring to be so ourselves.—Goldsmith.

WARREN BILLINGS FREE

When Tom Mooney was freed, it seemed a foregone conclusion that Warren K. Billings would be freed before long, as they were convicted on the same perjured testimony. Now it has happened.

His case was complicated by the fact that he had once before been convicted of a felony. If he was guilty of the first charge, it was no doubt due to his having been misled by others in his youth. Outside of the perjured testimony there was no evidence to connect him with the Preparedness day bombing.

Justice is pictured as being blind, and surely it seems so, for it gropes a long time before reaching the right spot.

There was a large contingent of people in the state of California who wanted to keep Mooney and Billings in prison on general principles, regardless of their innocence. These people were very influential. Governors, legislators and courts followed that line.

In the 1934 campaign for governor, Upton Sinclair announced that, if elected, his first act would be to pardon Mooney. He would not have had the legal power to pardon Billings.

It was confidently believed last fall that if Olsen were elected, he would pardon Mooney and seek to free Billings. Soon after he was inaugurated he did pardon Mooney. Then he sought the necessary recommendation from the state supreme court to commute Billings' sentence. Up to this time, all the justices but one had been hostile. Nevertheless, the court made the recommendation, probably because the whole case has now collapsed. Perhaps a way will be found to grant a full pardon later, so that all of Billings' citizenship rights may be restored.

In any event, it is gratifying to have him freed at last.

—Milwaukee Post.

Why Poor Families Live in Slums

Incomes Too Low to Provide Decent Housing, Architects Say; Rap Land Speculators, Loan Sharks and Racketeers

Men who should be in position to speak with authority on housing—the men who design homes—rolled up their sleeves recently and slugged it out with "racketeers" in the building industry who were held responsible for keeping millions of American families in slums.

Delegates to the convention of the American Institute of Architects, declared that the homes available to many low-income families are a shame and disgrace. They approved a statement that 10,000,000 low-rent dwelling units are needed to house people properly, and that they should be provided by the government at the rate of 2,000,000 a year.

POOR DOOMED TO SLUMS

"But," the statement added, "the cold fact is that such a comprehensive program faces failure because the income of millions of our citizens is so low as to make it impossible for them either to own or to rent decent living quarters."

For those who are more fortunate, the report declared, building costs are too high.

"As things now stand," it said, "'free enterprise' has managed to block reductions in cost as well as many possible improvements; it has left the consumer little choice but to consider protection through cooperation."

The report contended that, without government subsidies, a combination of low incomes and high building costs will compel people to remain in slums that are a menace to health as well as a social blight.

CONGRESS RAPPED

Congress was raked over the coals for refusing to pass the Wagner Housing bill at the last session, which recognized and attempted to partially meet this condition.

"High hurdles" to lower costs, the report emphasized, are speculative land costs, excessive costs of materials and the exactions of money lenders.

Material men are portrayed as opposing every effort to reform the industry, and as a consequence home

SAVANS REHEARSING

"PIKNIK V GOZDU"

CHICAGO.—Hereafter, when you notice members of the "Sava" chorus walking around, looking rather serious, and manuscripts stuck in their coat pockets, be informed that they are now deeply involved in rehearsals for the operetta "Piknik v gozdu."

Translated into plain English, this title means "A Picnic in the Woods." It sounds interesting and undoubtedly is. We shall see, eventually, as it is to be featured on their concert program November 26.

HALLOWEEN IN EUROPE AND THE ORIENT

Ten Years of Failure

It was ten years ago this month that the American people first began to admit that the capitalist system had collapsed. Of course, most of them declared, it would revive. Herbert Hoover, who was then president of the United States, even set a time limit for the slump. "It will be over in six months, prosperity is just around the corner," was what he told the frightened American people.

But months rolled into years without the revival. By the time 1932 rolled 'round most Americans were so badly frightened that they not only elected Franklin D. Roosevelt president but also gave him pretty nearly absolute power to do what he could to save them.

Well, ten years have passed since that great crash. For more than six years the New Deal administration has been "trying things" some of which would have been branded as economic heresy when Herbert Hoover was elected. Regulation of industry under NIRA was attempted and discarded. Food was destroyed, crops were limited, public works were inaugurated, surpluses were distributed to the needy, a dual price system with the agency of food stamps has been set up.

But, in spite of all the trying, and despite the proud boast of Mr. Roosevelt that "we planned it that way," the undeniable fact is that all efforts to revive the private profit system have been failures. The system is still sick. It still fails to provide jobs and security for a third of the inhabitants of the world's richest nation. It still denies opportunity to youth. It still must keep millions of Americans upon relief rolls.

As Socialists, we are not surprised that failure has been the result of every effort to make capitalism work. We predicted failure at the outset. More important, we proposed the remedy of the evils of capitalism.

To us it is not only impossible, but undesirable, to give the slave system of capitalism another shot in the arm. What we continue to urge is a new system, a social and industrial order under which the means of life will be owned by all of us, and worked by all of us for the welfare of all of us.

We insist that Socialism is the only decent remedy which will stop the practice of slamming the factory doors against willing and able workers who need what the factories can produce. We use the qualifying word, "decent," because there is still another way of ending unemployment and economic insecurity. War and fascism can do it for a while, but what a horrible price that would be for the right to work and eat.

—Reading (Pa.) Labor Advocate.

Consumer Notes

A COLUMN OF USEFUL HOUSEHOLD INFORMATION

If You Visit a Pawnbroker, Read This

Consumers who have to borrow from pawnbrokers probably cannot get credit anywhere else, but they should consider these cautions suggested by the Consumers' Guide, publication of the Consumer's Council Division of the AAA.

First, ask yourself if you really need the loan more than the article you give in exchange. Not only are you giving up the article for the moment, but plans for later redeeming the pledge must be upset.

Second, is there a reasonable long period allowed for redemption of the pledge? A year's time is a fair period.

Third, if you are in a position to get your loan elsewhere, be sure to compare the interest rates at the pawnshop with those at other loan agencies.

Fourth, read the pawn ticket as carefully as possible. Only a few States and cities regulate the pawnshop business. Even where legislation exists, the consumer should be careful to see that interest is not deducted in advance, contrary to the law's provisions; and that he is not burdened with a charge for "extra care."

Finally, shop around, and compare offers. If there is only a slight chance of being able to redeem the pledge, you may do better at a second-hand store, selling the article outright.

To Clean Painted Walls

Painted walls that have become soiled and need a complete freshening up don't have to be redone if they are washable.

Be sure the paint is washable. A cloth or sponge wrung out of light suds with the mildest of soaps or soap powders will clean the wall if it is only moderately dirty. Clean walls with even strokes, then rinse with a cloth or sponge wrung out of clear water, and wipe dry with a soft cloth.

One good cleaning mixture calls for 2 tablespoons of mild soap powder, 3 tablespoons of turpentine, and one quart of water. Dissolve the soap powder in warm water, add turpentine, and stir rapidly. Use a cloth, sponge, or brush to apply the mixture.

Then rinse the wall with clear water and dry.

Check Yourself on these Fallacies

Do you believe that thunderstorms cause milk to sour? Or that a beefsteak will cure a black eye? Or that excessive thinking will result in baldness?

If you do, you're in the class of a lot of college graduates who think these fallacies are true. An educator made a survey of the

fallacies held by high school students, college students, and just plain adults, writes the Consumers' Guide.

Two percent of the high school students questioned, 6 percent of the college students, and 9 percent of the adults believed that thunderstorms hasten the souring of milk. Thunderstorms don't sour milk, milk experts of the Department of Agriculture agree. But heat will cause it to sour by making bacteria increase. So if you want to keep milk fresh, don't worry about thunderstorms. Just be sure to keep the milk in a cold refrigerator all the time.

Two-fifths of the high school students, more than a third of the college students, and a fifth of the adults were convinced that if you applied raw meat... preferably a beefsteak... to a black eye, the swelling would go down. Doctors from the Public Health Service say that if you're unlucky enough to acquire a black eye, the thing to do with the beefsteak is to eat it—and apply a cold compress to your eye. If the raw beefsteak reduces the swelling of a black eye, it's only because the meat happens to be cold and moist. A cold compress will do it better and at less cost.

A fallacy that helps explain all these fallacies is the one held by 5 out of each 100 folks queried in this census of superstition. They thought that excessive use of the brain might cause baldness!

It is to live twice, when we can enjoy recollections of our former life.

There is so much good in the worst of us, and so much bad in the best of us that it behooves all of us not to talk about the rest of us.—Robert Louis Stevenson.

Just putting a few finishing touches on the Soviet emblem.